

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Lukáš Mrňous

Nacionalismus v současné maďarské společnosti

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Thérová

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně pod odborným vedením Mgr. Lenky Thérové a použil jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne .....

Podpis .....

Rád bych poděkoval Mgr. Lence Thérové za odborné vedení práce, vstřícný a ochotný přístup a cenné rady.

Obsah

Úvod	5
1. Národ a nacionalismus.....	10
1.1 Národ	10
1.2 Nacionalismus.....	12
2. Vybrané události formující maďarský nacionalismus.....	16
2.1 Před první světovou válkou	16
2.2 První světová válka a klíčové události.....	17
2.3 Druhá světová válka.....	18
2.4 Nacionalismus v době Maďarské lidové republiky	21
3. Výsledky parlamentních voleb se zaměřením na nacionalistické strany	26
3.1 Nacionalistické strany u voleb do Evropského parlamentu.....	36
3.2 Nacionalistické strany v Maďarsku	37
3.2.1 Jobbik	38
3.2.2 Fidesz.....	39
4. Další projevy nacionalismu	42
Závěr.....	51
Seznam pramenů a literatury	54
Literatura	54
Prameny.....	61
Seznam použitých zkratk	62
Seznam grafů, tabulek a obrázků.....	63
Grafy.....	63
Tabulky.....	63
Obrázky	63
Abstrakt	64
Abstract.....	65

Úvod

Maďarsko je v souvislosti s nacionalismem v médiích často zmiňovanou zemí. Vliv nacionalismu na utváření moderního maďarského státu je nesporný a dodnes hraje v maďarské společnosti důležitou roli. Tato práce, která je koncipována jako deskriptivní a exploratorní případová studie, se zabývá současným nacionalismem na území Maďarska od roku 1989, který je s historií Maďarska či Uherska neodmyslitelně spjat. Tento text se snaží o zpřehlednění celé problematiky nacionalismu a popsání jeho současných projevů. Práce rovněž vychází z předpokladů, že Současné obyvatelstvo Maďarska je stále silně nacionalisticky založeno a že současný nacionalismus je z velké části ovlivněn historickými křivdami nejen Trianonu.

Přestože prací na téma nacionalismu bylo napsáno již mnoho, toto téma rozhodně nejde považovat za zcela zmapované či vyčerpané. Sám nacionalismus se neustále vyvíjí a jinak tomu není ani v Maďarsku. I vzhledem k tomu, že se v Maďarsku Fidesz, jako vládní strana snaží v lidech nacionalistické tendence podporovat, jde o věc velmi aktuální. Maďarsko je rovněž součástí Evropské unie, Visegrádské skupiny a NATO, kde své národní zájmy prosazuje. Analýza nacionalismu v Maďarsku je tedy i z tohoto ohledu přínosná.

Cílem této práce je zjistit, jak vybrané historické události ovlivnily maďarský nacionalismus, jak se nacionalismus i vzhledem k těmto událostem v dnešní době projevuje, a v neposlední řadě také, jaký je postoj Maďarů k zásadním otázkám spojených s nacionalismem.

Text se ve své první části věnuje samotnému pojmu nacionalismus, který lze popsat pomocí definic mnoha autorů. V této práci se rozhodně neobjevují všichni autoři, kteří se problematikou nacionalismu zabývají, jelikož to by byl úkol téměř nesplnitelný. Text také představuje pojem národ, jenž je neodmyslitelně spjat s nacionalismem. Pohled na nacionalismus a národ se v průběhu času velmi proměňoval a díky tomu jsou starší definice zcela odlišné od těch moderních. Tato práce představuje vybrané autory, kteří se na národ dívají „starším“ pohledem a můžeme je popsat jako primordialisty. Tito autoři národ vnímají jako společenství, jež spojuje mimo jiné i společná řeč a vrozené, nezměnitelné pouto krve. Ačkoliv je tento názor zastaralý, lze tvrdit, že nacionalismus v současném Maďarsku spíše odpovídá definicím primordialistických autorů jako Ernest Renan či Clifford Geertz. Druhou, „mladší“ skupinou, jsou modernisté. Ti považují při definování národa za rozhodující kulturní, sociální či politické poměry. Jasnou a všemi přijímanou definicí ovšem text

nepředstavuje, a to navzdory mnoha pracím, které jsou na toto téma napsány, jelikož v konečné fázi znamená pojem národ pro každého něco trochu jiného. Jinak tomu není ani v případě nacionalismu. Ten je v textu představen pracemi několika autorů jako jsou Andrew Heywood, Hans Kohn, Miroslav Hroch či Ernst Gellner. Pojem nacionalismus lze opět rozdělit na několik typů. V textu je mimo jiné přiblíženo rozdělení Hanse Kohna, který nacionalismus dělí na „západní a „nezápadní“, přičemž můžeme maďarský nacionalismus s trochou nadsázky popsat jako „nezápadní“, tedy ten, který Kohn považuje za agresivní a rasistický. Nezbytnou součástí této práce je popis nacionalismu od Ernsta Gellnera, který slouží jednak pro popsání termínů jako „stát“ či „národní stát“, ale také rozděluje nacionalismus do pěti fází. Do těchto pěti fází lze zasadit i nacionalismus maďarský, čímž lze lépe popsat jeho vývoj, a díky tomu mu porozumět.

Práce v druhé kapitole představuje také vybrané události maďarských dějin, které svou důležitostí naprosto zásadně nacionalismus v Maďarsku formovaly. Historie Maďarska se od okolních států velmi liší. Odkazy na ní a maďarský původ jsou i v dnešní době poměrně časté a slouží politickým vůdcům při obhajování jejich rozhodnutí, jelikož na tyto odkazy Maďaři „slyší“. Jedna z nejdůležitějších událostí v historii Maďarska byl konec první světové války a spolu s ním Trianonská mírová dohoda. Tehdejší nově vzniklá mapa Evropy, která se snažila o uspokojení národních požadavků etnických menšin bývalých velmocí, dle mínění nejen Maďarů reprezentovala zájmy všech okolních států s výjimkou Maďarska samotného (Irmanová, 2002, s. 307). Práce popisuje, jak tyto faktory spojené s nepříznivou ekonomickou krizí zavedly meziválečné Maďarsko do náruče nacistického Německa. Německo, jakožto další země usilující o revizi hranic zavedených po první světové válce, si z Maďarska vytvořilo satelitní stát, který sice do jisté míry naplnil svou touhu k znovuvytvoření velkého Maďarska, ale cena za něj byla velmi vysoká. Maďarští nacionalisté stáli v době války za zločiny, jež lze přirovnávat k těm, co napáchali nacisté. Zároveň konec války a následné smlouvy dopadly z maďarského pohledu úplně stejně špatně, jako ty po první světové válce, a navíc Budapešť dopadla jako „druhý Stalingrad“. Text se věnuje i období sovětské okupace za Maďarské lidové republiky. Sověti národního ducha v občanech samotného Maďarska i etnických Maďarech za hranicemi dlouhodobě potlačovali a pokusy o revoluci jako například v roce 1956 utopili v krvi.

Druhá část textu se věnuje současnému nacionalismu od roku 1989. Text se zde snaží najít odpověď na tyto otázky:

- *Jak se daří maďarským nacionalistickým stranám u voleb?*

- *Jak historické události ovlivňují nacionalismus v Maďarsku?*
- *Jak se současný maďarský nacionalismus projevuje?*

V poslední kapitole se text také zaměřuje na to, jak se obyvatelé Maďarska staví k následujícím otázkám:

- *Jak jsou Maďaři citově připoutáni ke své zemi?*
- *Jak jsou Maďaři citově připoutáni k Evropě?*
- *Jak se společnost v Maďarsku staví k možnosti referenda o vystoupení z EU?*
- *Jak jsou Maďaři spokojeni s fungováním demokracie v zemi?*
- *Kolik jsou Maďaři ochotni přijmout imigrantů z mimoevropských zemí?*
- *Dělají imigranti z Maďarska lepší, či horší místo pro život?*

Tyto otázky byly vybrány na základě textu v prvních třech kapitolách, který danou problematiku přiblížil. Dotazníkové šetření ESS rovněž nabízí jen omezená data a výše zmíněné otázky nejlépe vyhovovaly tématu práce.

Maďarský nacionalismus se mohl naplno projevit až po konci Maďarské lidové republiky v roce 1989. Práce ve své třetí kapitole popisuje výsledky parlamentních voleb počínaje prvními svobodnými volbami a konče posledními volbami v roce 2018. Třetí kapitola také představuje dvě současné maďarské politické strany, které jsou hlavním nositelem nacionalistických hodnot. Jedná se o strany Jobbik a Fidesz, přičemž každá z nich má své specifické charakteristiky a svůj pohled na to, co si pod pojmem národ představit. Fidesz je již tři volební období po sobě stranou vládoucí a její politika přetváří Maďarsko velmi zásadním způsobem, což se odráží například ve znění maďarské ústavy z roku 2011. Práce tyto strany představuje pomocí jejich vlastních stanovisek i prostřednictvím jejich reálné politiky. Kapitola se věnuje i tomu, jak se nacionalistickým stranám daří u voleb, jelikož to je jeden z nejspolehlivějších indikátorů toho, jak moc je společnost nacionalisticky založena. Ať už strana Fidesz nebo Jobbik zaznamenává při parlamentních i evropských volbách výrazné úspěchy. Současný maďarský volební systém je rovněž zformován stranou Fidesz, která jej do jisté míry upravila pro svůj prospěch. Nacionalistický Fidesz je od roku 2010 naprosto dominantní a tento trend se snaží ostatní strany zvrátit zformováním koalice, které je členem i Jobbik. V Maďarsku proti sobě tedy stojí strany, které mají obě velmi nacionalistickou rétoriku.

Poslední, čtvrtá kapitola se věnuje současným projevům nacionalismu. Tyto projevy jsou spjaty jak s vládní stranou Fidesz, tak i s opozičním Jobbikem či od něj odštěpených

organizací. Nacionalismus se samozřejmě projevuje i dalšími způsoby, které nejsou v práci zahrnuty, avšak otázka samotného maďarského národa, snahy maďarské vlády o sjednocení všech etnických Maďarů či odpor vůči nemaďarským imigrantům jsou v této části podrobněji prozkoumány. Tato kapitola představuje i odpověď na to, jak se společnost v Maďarsku staví k otázkám spojeným s nacionalismem, které jsou vysáány výše.

Práce v rámci odpovídání na otázky spojené s nacionalismem pracuje s daty z deváté vlny šetření ESS (European Social Survey). Data ohledně výsledků voleb do parlamentu práce čerpá ze stránek Národního volebního úřadu v Maďarsku (National Election Office) a co se voleb do Evropského parlamentu týče, pracuje text s daty ze stránek Evropského parlamentu (European Parliament), doplněných o stanoviska přímo ze stránek daných stran. Kromě těchto dat text daných kapitol čerpá i z knižních zdrojů, avšak daleko více jsou zde zastoupeny informace z internetových portálů a zpráv, jelikož díky nim je situace daleko lépe popsitelná. Mezi internetové zdroje této práce patří články z portálů BBC, Politico, respekt, Hungary Today, Seznam Zprávy, Reuters, ČT24, Euractiv a další, které poskytují informace k nejnovějším událostem.

V rámci první kapitoly práce, týkající se vymezení základních pojmů, text používá převážně knižní zdroje. Zásadními pro tuto práci v oblasti definování nacionalismu jsou knihy *Národy a nacionalismus* od Ernesta Gellnera, *Národy a Nacionalismus od roku 1780* od Erika Hobsbawma, *Národy nejsou dílem náhody* či *Pohledy na národ a nacionalismus* od Miroslava Hrocha, jenž každá přináší více, či méně podobný pohled na to, co si pod danými pojmy představit. Práce u pojmu národ rovněž vychází z knih od těchto autorů doplněných o další informace z publikací primordialistů jako *What is Nation* Ernesta Renana, *The interpretation of Cultures* od Clifforda Geertze, *The Question of Nationalities and Social Democracy* Otto Bauera, které nahlíží na národ jako společnost, která je spojena pokrevním poutem a jejich definice jsou velmi podobné tomu, jak na danou problematiku nahlíží Maďaři. Z modernistických prací je zde opět zásadní kniha *Národy a nacionalismus* od Ernesta Gellnera, která obsahuje definice a myšlenky nejvíce podstatné pro tento text. Další knihy modernistů, které jsou použity pro definování národa, reprezentují hlavně *Recent Theories of Nationalism* od Josepa Llobera, či *Etno-Symbolism and Nationalism* Anthony Smitha. Nicméně literatury na téma nacionalismu a národa je obrovské množství a práce vzhledem ke své délce a potřebám zahrnuje jen její část.

Historická kapitola vychází rovněž převážně z knižních zdrojů. Za zmínku zde stojí knihy *Tisíc let maďarského národa* Paula Lendvaie, ze které pochází velká část informací

v textu, a autor na maďarské dějiny nahlíží kriticky, dále publikace *Maďarsko a Dějiny Uher a Maďarska v datech* od Richarda Pražáka, které vzhledem k přehlednosti sloužily i k orientaci v čase. Následně knihy *Maďarsko a versailleský mírový systém*, *Maďarsko v éře sovětizace*, *Kadárismus: vznik a vývoj jedné iluze* od Evy Irmanové poskytují specifičtější informace o konkrétních událostech. Publikace *Dějiny Maďarska* od Laszló Kontlera je asi nejobsáhlejší knihou použitou pro tuto práci a autorem knihy je přímo rodilý Maďar. Doplnující informace pocházejí z publikací jako *Dvě století Evropy* Jana Křena, *Maďarská armáda 1919–1945* Charlese K. Klimenta, *Dějiny světové politiky* Alexandra Orta, nebo *Poválečná Evropa* od Tony Judt a další.

Literatura ohledně teorie nacionalismu je velmi obsáhlá. Zásadními knihami však jsou již zmíněné *Národy a nacionalismus* od Ernesta Gellnera, což je dílo popisující nacionalismus možná nejlépe. Dle Gellnera je nacionalismus *princip, který má za to, že politická a národní jednotka by se měla shodovat*. K této definici se přiklání i Erik Hobsbawm. Jeho práce jako například *Národy a Nacionalismus od roku 1780* či *Několik úvah o nacionalismu* jsou rovněž velmi důležité pro popis celé problematiky. Velkým přínosem pro tuto oblast byl i Miroslav Hroch se svými knihami *Národy nejsou dílem náhody* nebo *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*, která zmiňuje celou řadu autorů a nacionalismus velmi zpřehledňuje. Mezi autory zabývající se nacionalismem také patří Andrey Heywood, Thomas Eriksen, Benedict Anderson, Hans Kohn, Anthony Smith, Elie Kedourie a další.

1. Národ a nacionalismus

Myšlenka nacionalismu se zrodila v 18. století za Velké francouzské revoluce. Popsat se dala jako přesvědčení tvrdící, že národ by měl být hlavním principem politické organizace (Heywood, 2008, s. 159). Samotný pojem nacionalismus byl poprvé použit v tisku francouzským knězem Augustinem Barruelem v roce 1789. Barruel tento pojem použil v souvislosti s tím, že se ve Francii v dané době vyskytovaly skupiny, které si říkaly „nacionalisté“ (Tamtéž, s. 159). Jako na politickou doktrínu, respektive hnutí, se však na nacionalismus začalo nahlížet až od poloviny 19. století. Tehdy se nacionalismus stal velmi důležitou složkou revolucí (Tamtéž, s. 159). Důvodů proč se tak stalo je několik, myšlenka nacionalismu však mimo jiné „klade důraz na solidaritu mezi chudými a bohatými, nemajetnými a kapitalisty. Nacionalistická ideologie vidí jako jediný princip politické exkluze a inkluze národní hranici – kategorii osob definovaných jako příslušníci té samé kultury“ (Eriksen, 2012, s. 169). Což v lidech dozajista vzbuzovalo velké naděje. V mnoha ohledech se o nacionalismu dá říct, že byl nejúspěšnějším a nejpřitažlivějším politickým souhrnem názorů po téměř dvě století (Heywood, 2008, s. 159).

Pohledů na to, co národ či nacionalismus vůbec představuje, je několik a jednotlivé definice se od sebe výrazně odlišují.

1.1 Národ

Pojem „národ“ je pro definování nacionalismu naprosto zásadní. Přestože je tento pojem velmi často zmiňován, jeho definic je mnoho. Dokonce jak píše Miroslav Hroch „[j]iž v meziválečném období se prý v Německu říkalo, že každý doktorand, který se touto tematikou zabývá, považuje za věc cti, aby předložil originální definici národa“ (Hroch, 2009, s. 16). Dnešní pohled na to, co pojem národ znamená, se od minulosti podstatně liší. „Společným rysem naprosté většiny prací, které byly od poloviny 19. století publikovány bylo primordialistické (či podle některých autorů perenialistické) pojetí národa“ (Tamtéž, s. 18).

Primordialisté se na národ dívají jako na skupinu lidí, která obývá určité území, mluví stejným jazykem nebo je jedné rasy, ve které hrají roli specifické rysy dané populace (například světlé vlasy). Tyto národy spolu pojí „charakteristiky kulturní a jazykové v kombinaci s nejrůznějšími prvky“, to, co takové národy drží pospolu, se dá nazvat jako „pouto krve“ (Tamtéž, s. 16).

Mezi primordialistické autory můžeme zařadit například Ernesta Renana, který tvrdí, že „národ je duše, duchovní princip. Tuto duši, tento duchovní princip utvářejí dvě věci, které jsou striktně řečeno jedna. Jedna je v minulosti, druhá v současnosti. Jednou je společné vlastnictví bohatého dědictví vzpomínek, druhou je souhlas, touha žít společně, touha nadále si vážit dědictví, které bylo přijato společně“¹ (Renan, 1996, s. 57–58). Dalším primordialistou je Clifford Geertz, který se domnívá, že lidé jednoho národa jsou spojeni poutem kulturním, jazykovým, či náboženským a jejich příslušnost k národu je tedy dána zvyky a krevním poutem. (Geertz, 1973, s. 259). Jednotlivci se dle něj mohou s národem ztotožňovat více, či méně, avšak jejich přirozené pouto k národu je jedním ze základních stavebních kamenů novodobých společností (Tamtéž, 1973, s. 260). Další pohled na národ představuje například Otto Bauer. Ten o národu tvrdí, že se jedná o „komunitu charakteru“, která se utvořila ze společenství lidí majících stejný historický osud (Bauer, 2000, s. 7). Jako prvky utvářející národ následně zmiňuje kulturní znaky jako jazyk, zvyky či náboženství, ale i původ (Bauer, 2000, s. 153).

Druhá skupina autorů se nazývá modernisté. Modernisté, „[v]ysvětlují utváření národa z procesů modernizace, kladou důraz na občanskou participaci a označují národ za výtvar svých vlastních příslušníků občanů, respektive elit jejich pospolitosti“ (Hroch, 2009, s. 43). Zásadní impuls pro přehodnocení pojmu nacionalismus s sebou přinesla druhá světová válka. Spojovat pojem národ a rasa bylo vzhledem k válečným událostem, kdy byly celé „národy“ na základě domnělé rasové nedokonalosti likvidovány, nepřijatelné a spolu s novými důkazy o tom, že národ není přirozeně daný, nýbrž se jedná o sociální a politický princip se od primordialistického pohledu začalo upouštět. Rozdílem mezi těmito dvěma přístupy je tedy fakt, že význam rasy a „pouta krve“, jež bylo pro pojem národ tak zásadní, po konci druhé světové války upadá (Smith, 2009, s. 3). Modernisté považují pro definování národa za hlavní společenské, politické, sociální a kulturní poměry, zároveň ale zcela nevylučují roli etnicity (Hroch, 2009, s. 44). V neposlední řadě i ona etnická identita národa je proměnlivá a etnické hranice národa se rovněž mohou měnit v závislosti na okolní dění (Llobert, 1999, s. 8).

Jedním z autorů, kterého lze označit za modernistu, je Ernst Gellner. Ernst Gellner si pro definici národa vypracoval dvě provizorní definice, kulturní a voluntaristickou. Kulturní definicí říká, že dva lidé patří k jednomu národu, pokud spolu sdílejí kulturu. Tu Gellner

---

¹ Přeloženo z angličtiny „A nation is a soul, a spiritual principle. Two things, which strictly speaking are just one, constitute this soul, this spiritual principle. One is in the past, the other in the present. One is the common possession of a rich legacy of memories; the other is actual consent, the desire to live together, the will to continue to value the heritage that has been received in common“ (Renan, 1996, s. 57–58).

chápe jako soubor myšlenek, znaků, představ a dorozumívání. Druhá definice popisuje vznik národa tak, že se lidé spojí na základě loajality a solidarity. Ani jednu z definic však Gellner nepovažuje za dostačující (Gellner, 1993, s. 18).

Pojem národ je často zaměňován právě se slovy „stát“ a „země“. Lidé poté v nevědomosti mluví o národnosti jako o příslušnosti k určitému státu, což se ale správně nazývá občanství. S touto záměnou se lze setkat i u organizací jako je „Organizace spojených národů“, která ovšem nesdružuje národy, ale státy (Heywood, 2005, s. 94). Andrew Heywood ve své knize *Politická teorie* na národ nahlíží jako na soubor lidí, kteří jsou spjatí kulturním dědictvím, tedy nemusí být nutně spojeny územím. Naopak mohou existovat i bez území. Toho jsou příkladem židé, kteří až do vzniku státu Izrael žádné území jako národ neměli. Objektivní znaky národu jsou tedy kulturní faktory jako společný jazyk, tradice či náboženství. Nicméně ani tyhle faktory nemusí být rozhodující. Existuje totiž řada národů, které mají více jazyků nebo náboženství. Příkladem toho je Švýcarsko, jehož obyvatelstvo mluví hned několika jazyky, nebo Spojené státy americké, které v sobě spojují lidi různých etnik a náboženství (Tamtéž, s. 94).

Lze tedy říct, že i přes různé definice, je existence národa určována hlavně subjektivně, pocitem daných lidí. To má však i své negativní dopady v podobě častých sporů, kdy je hlavní otázkou, zda danou skupinu za národ vůbec považovat. Lidé považující se za národ totiž zpravidla mají různorodé politické požadavky. Vidět to můžeme u Katalánců a Basků ve Španělsku nebo u Skotské národní strany ve Velké Británii (Heywood, 2005, s. 95).

1.2 Nacionalismus

Pro tuto práci je nezbytně nutné si ještě před pohledem na samotný maďarský nacionalismus definovat, co to vlastně nacionalismus je. Na adresu nacionalismu toho bylo napsáno už mnoho, avšak slovy Erika Hobsbawma: „*literatura o něm, pomineme-li čistě deskriptivní práce, je vcelku neuspokojivá a neplodná*“ (Hobsbawm, 2003, s. 109). V textu níže jsou uvedeni jen autoři a práce, které tento text považuje za stěžejní.

Nacionalismus je, jak už bylo řečeno a popsáno, neodmyslitelně spjat s pojmem národ. Samotná myšlenka nacionalismu má kořeny ve Francii v období Velké francouzské revoluce, kdy povstalci proti Ludvikovi XVI. považovali sebe a lid, za který povstali, za „francouzský národ“ (Heywood, 2005, s. 155). Nacionalismus se postupem času šířil do všech složek

společnosti. Protože zprvu, ačkoliv se tak může jevit, nacionalismus nebyl hnutím opravdu lidovým. Týkal se hlavně městské střední třídy, která sice byla na vzestupu, ale rozhodně neměla sama sílu sjednotit nebo rozvrátit státy. Koncem 19. století se lidovým hnutím nacionalismus opravdu stává. Objevují se nové národní symboly jako vlajky, hymny, poezie či národní svátky (Tamtéž, s. 156). Podle Andrewa Heywooda je nacionalismus velmi složitý fenomén „*vyznačující se nejednoznačností a rozporností než nějakým jednotným souborem hodnot a cílů*“ (Tamtéž, s. 168). Nacionalismus může být, jak popisuje Heywood, utlačující i osvobozující, racionální i iracionální a v konečné fázi i beztvary, jelikož vznikal na mnoha místech souběžně, a hlavně byl formován za nejrůznějšími záměry.

Dalším autorem zabývajícím se nacionalismem je Hans Kohn. Ten považuje nacionalismus za politické přesvědčení, které tvoří základ soudržnosti moderních společností a zároveň legitimizuje jejich autoritu (Kohn, 2003, s. 87). Zde je podstatné zmínit, že Kohn popisuje stejně jako Andrew Heywood, jak nacionalismus prošel po svém zrodu několika proměnami. Zprvu byl hnutím elit a následně se stal hnutím masovým. K nacionalismu také připisuje: „*[k]onstantou nacionalismu ve všech těchto proměnách zůstává požadavek národa, aby státní moc byla v etnickém smyslu identifikována s většinou*“ (Tamtéž, s. 90). Je zde tedy jasný požadavek na politické sebeurčení. Tento požadavek reflektovali i monarchové tehdejší doby. Tak jak idea nacionalismu postupovala Evropou, začaly se evropské monarchie přibližovat identifikaci s určitým národem (Anderson, 2008, s. 99). Příkladem jsou skutečnosti, kdy „*Romanovci zjistili, že jsou „Velkými Rusy“, z příslušníků hannoverské dynastie se stali Angličané, Hohenzollerni přišli na to, že jsou Němci, a z jejich příbuzných se pak s poněkud většími obtížemi stali Rumuni, Řekové atd.*“ (Tamtéž, s. 99). Kohnovi také nelze upřít jeho rozdělení nacionalismu na „západní“ a „nezápadní“. Kdy je „nezápadní“ nacionalismus určován kulturní a jazykovou definicí spojenou s důrazem na „krevní pouto“. Tento typ nacionalismu považuje Kohn za autoritativní a rasistický. „Západní“ nacionalismus klade důraz na občanská práva a racionalitu (Hroch, 2003, s. 16).

Další z badatelů zabývajících se nacionalismem je Elie Kedourie. Podle něj je nacionalismus doktrína, která „*stručně řečeno, hlásá, že se lidstvo přirozeně dělí na národy, že národy rozeznáme podle jistých charakteristik, které možno zjistit, a že jediným legitimním typem vlády je vlastní národní vláda*“ (Kedourie, 2003, s. 100). Přičemž za charakteristiky národa považuje jazyk, náboženství, rasu či kulturu. O nacionalismu tvrdí, že „*je to komplexní doktrína, jež vede k zvláštnímu stylu politiky. Zdaleka ale není univerzálním jevem, nýbrž produktem evropského myšlení v posledních sto padesáti letech*“ (Tamtéž, s. 104). Kedourie

však také uvádí, že „*Rasy, náboženství, politické tradice a loajality jsou tak nerozpletně provázány, že neexistuje zřejmý a přesvědčivý důvod, proč by lidé, kteří mluví stejným jazykem, jejichž historie a situace se však jinak hluboce liší, měli by tvořit jeden stát nebo by lidé, kteří sice mluví dvěma různými jazyky, jež však okolnosti svedly dohromady, jeden stát tvořit neměli*“ (Tamtéž, s. 105–106). Podobně na nacionalismus nahlíží i Erik Hobsbawm. Ten rovněž popisuje kritéria národa jako jazyk, rasu apod., tvrdí však, že „*kritéria užívaná pro tento účel – jazyk, etnická příslušnost či cokoli jiného – jsou zmatená, měnící se, nejednoznačná*“² (Hobsbawm, 2000, s. 11). Podle jeho slov navíc „*nacionalismus předchází národům. Národy netvoří státy a nacionalismus, nýbrž je tomu přesně naopak*“ (Tamtéž, s. 15). Vzhledem k výše zmíněnému faktu, že definici národa si vytvořilo nespočet myslitelů, je tedy jasné, že nacionalismus má definic opravdu hodně. Erik Hobsbawm samotný nacionalismus popisuje jako „*princip, který má za to, že politická a národní jednotka by se měla shodovat*“ (Hobsbawm, 2000, s. 14), což je formulace, kterou se Hobsbawm přiklání k Ernstu Gellnerovi.

Nacionalismus lze tedy popsat již nastíněnou definicí Ernesta Gellnera jako politický princip, který tvrdí, že politická a národní jednotka mají být jedno a to samé (Gellner, 1993, s. 12). Jinými slovy, etnické hranice národa by se měly shodovat s hranicemi státními. To je už na první pohled velmi problematické. Už dnes je velmi mnoho národů ať už existujících nebo potencionálních. Na zemi však není dostatek místa pro tolik životaschopných států. Navíc, jak můžeme vidět nejen v Evropě, národů se často na jednom místě nachází více (Gellner, 1993, s. 12). Podle Gellnera by se na území jednoho národa neměli ve velkém počtu vyskytovat cizinci, kteří by se navíc za žádných okolností neměli dostávat do vedoucích pozic a vládnout. Pokud se tak stane, nemůžeme už hovořit o národním státu. Klíčové termíny, které Ernst Gellner zmiňuje, jsou národ, stát a v návaznosti na to i národní stát. Tyto termíny jsou rovněž velmi důležité pro pochopení jeho definice. Pojem národ byl již výše v práci představen. Pro definování státu si Ernest Gellner vypůjčuje definici Maxe Webera. Weber stát popisuje jako „*ústavně organizovaným svazem panství, který se uvnitř určitého území vynasnažil s úspěchem o monopolisaci legitimního fyzického násilí, jakožto prostředku panství, a za tím účelem sjednotil věcné provozovací prostředky v rukách svého vedení, všechny dříve vykonávali zde své vlastní práva, vyvlastnil a sebe ve svém nejvyšším bodě na jejich místo dosadil*“ (Weber, 1929, s. 28). Národní stát poté můžeme popsat jako takový, kde se spojí

---

²Erik Hobsbawm vzhledem k problematice spojené s definicí národa v knize *Národy a nacionalismus od roku 1780*, „*nepřijímá žádnou apriorní denici určující, co tvoří národ*“ (Hobsbawm, 2000, s. 13).

hranice národa a státu v jedno a daní obyvatelé si vytvoří sami svoje zákony (Scruton, 2011, s. 30).

Ernest Gellner také rozdělil nacionalismus do pěti fází, které je třeba si představit, jelikož s nimi bude text později pracovat.

- První fázi vývoje představuje Vídeňský kongres. V tomto období nebyl národnostní princip uznáván, ačkoliv podle Gellnera už působily podklady k jeho uskutečnění (Gellner, 1993, s. 8). Pokud se podíváme na to, co se na Vídeňském kongresu v letech 1814 a 1815 stalo, je zcela evidentní, že má Gellner pravdu. Například Rakousko díky kongresu získalo Lombardii, Benátsko a další území v Evropě, na kterém žily dohromady zhruba čtyři miliony lidí (Taraba, 2002, s. 304).
- Druhá fáze je tzv. období iredentismu, které trvalo až do roku 1918. Tato doba přinesla pro mnoho lidí pocit, že je nacionalismus samozřejmostí a spravedlností. A to jak v oblasti ideologické, tak kulturní. Tato fáze nicméně neproběhla po celé Evropě. V oblastech východní Evropy až na pár výjimek pořád panoval starý princip, což znamená, že tato oblast byla rozdělená mezi tři velké říše.
- Třetí fázi Gellner pojmenoval jako „*období vítězného, ale sebepodemilajícího nacionalismu*“. Při rozpadu mnohonárodnostních říší po První světové válce se vytvořilo několik menších států. Tyto státy zdědily slabosti a problémy po svých předchůdcích, navíc se musely vypořádávat ještě s problémy vlastními. Kombinací těchto nedostatků se státy staly až na výjimky lehkou kořistí pro tehdejší mocnosti v čele s Adolfem Hitlerem a Josefem Stalinem.
- Do čtvrtého období spadají hlavně 40. léta 20. století, kdy probíhaly po Evropě v rámci Druhé světové války a následným událostem etnické čistky, masové přesuny obyvatel a likvidování některých menšin za účelem sjednocení etnické a státní hranice.
- Páté období zahrnuje dobu, kdy ve světě dochází ke sblížení kultur a ústupu etnické nenávisti díky lepším hospodářským podmínkám (Gellner, 1993, s. 7–9).

2. Vybrané události formující maďarský nacionalismus

Pro pochopení maďarského nacionalismu je nezbytné popsat události, které jej formovaly. Maďarsko si totiž muselo za dobu své existence projít mnoha útrapami. Katastrofy jako bitva u Moháče, nadvláda Turků, porážka v obou světových válkách či rozbití historického Maďarska jsou jen některé z mnoha, které musel maďarský národ za dobu své existence zvládnout. Maďaři se navíc od svých sousedů ať už historicky nebo jazykově zásadně liší. Maďarský národní básník Sándor Petőfi dokonce řekl: „*jsme nejopuštěnější národ na zemi*“ (Lendvai, 2002, s. 9–10) což navíc prohlásil již v době před Trianonem. O Maďarech se tedy dá říct, že „*[e]xistence, ba dokonce jen přežití maďarského národa a jeho národního státu v Karpatské kotlině patří k zázrakům evropských dějin*“ (Lendvai, 2002, s. 9)

2.1 Před první světovou válkou

Kořeny maďarského státu sahají až ke Štěpánovi I., kterého dnešní Maďaři považují za jeho zakladatele (Lendvai, 2002, s. 32). Maďarské kmeny zde však byly už dříve. K samotnému příchodu maďarských kočovných kmenů se vyjádřil i František Palacký, který tuto událost označil za „*osudovou pohromu pro slovanský svět*“ (Pražák, 2005, s. 10). I samotná maďarština patří mezi ugrofinské jazyky, což napovídá, že se původ obyvatel Maďarska vzhledem k zcela jiné jazykové rodině, než jaká je ve střední a jihovýchodní Evropě běžná, liší (Price, 2002, s. 276).

Uhersko se od svého vzniku zařadilo mezi evropské mocnosti. To skončilo roku 1526, kdy v bitvě u Moháče porazila turecká armáda uherské vojsko. Tato prohra znamenala pro Uhry katastrofu, „*vedla ke ztrátě jejich samostatnosti, příchodu Turků do Uher a zároveň k nastolení staleté habsburské vlády nad Uhrami*“ (Pražák, 2005, s. 30).

Uhersko následně čekalo dlouhé období, kdy bylo rozděleno mezi Turky a Habsburky a národnostní princip zde nehrál nijak zásadní roli. Ke změně došlo až s rokem 1848, kdy započala v Uhrách revoluce, jež přestože byla za pomoci carského Ruska potlačena, jednalo se o klíčovou událost k cestě za rakousko-uherským vyrovnáním (Taylor, 1998, s. 110–111). Nově vzniklý útvar se nazýval Rakousko-Uhersko a v rámci něj Uhry získaly suverenitu. Rakousko-Uhersko se nyní rozdělovalo na dvě části. První z nich bylo Předlitavsko se sídlem ve Vídni a druhé Zalitavsko, které tvořily Uhry, Chorvatsko-Slavonsko a Sedmihradsko.

Zalitavsko spadalo celé až na částečnou autonomii Chorvatsko-Slavonska pod uherskou vládu (Pražák, 2001, s. 77).

Zcela zásadní změnou prošel vzhledem k vzniku Rakouska-Uherska maďarský nacionalismus. Ten měl před touto událostí za cíl dosáhnout co možná největší míry autonomie a svobody. Vznikem Rakouska-Uherska však zcela změnil svou podobu a novým cílem nacionalistů byla maďarizace uherské populace a snaha zajistit pro Uhry velmocenské postavení, jako tomu bylo v minulosti (Kontler, 2001, s. 268).

2.2 První světová válka a klíčové události

Uhry patřily jako součást Rakouska-Uherska k poraženým první světové války. Rakousko-Uhersko mělo na konci války 1 500 000 padlých a pohřešovaných mužů na frontě, z toho bylo 660 000 vojáků původem z Uher. Uherské ztráty tedy představovaly 44 % konečných rakousko-uherských ztrát a maďarská populace tím utrpěla větší ránu než zbytek císařství (Kliment, 2007, s. 6). Ačkoliv byl úbytek obyvatel tvrdou ránou, to nejhorší Maďary teprve čekalo. Habsburská monarchie se rozpadla na několik menších států a to způsobilo velkou ránu opět hlavně pro Uhry. „Dne 4. 6. 1920 bylo mírovou smlouvou v Trianonu stanoveno, že Maďarsko ztratí 71,5 % území bývalých Uher“ (Pražák, 2001, s. 91).

Státy, které získaly na úkor velkého Maďarska území, zahrnovaly Československo, Rumunsko, Rakousko a Jugoslávii a na jejich území se nechtěně ocitly téměř tři miliony Maďarů (Dejmek, 2010, s. 37), podle některých zdrojů dokonce tři a půl milionu (Kershaw, 2017, s. 122). Ti se často stali v nově vzniklých státech utlačovanou menšinou. Zde je patrné, že třetí fáze Gellnerova „vítězného“ nacionalismu popisovala hlavně státy, které vznikly odpojením se od Habsburské monarchie a dalších poražených států, jelikož v případě Maďarska se jednoznačně nedá hovořit o vítězství. Návrh Woodrowa Wilsona na sebeurčení všech národů, jež byl vítěznými mocnostmi tolik prosazován, se dá vůči Maďarům považovat za velmi nezásadový. Souhlas s Trianonskou mírovou smlouvou totiž nemohli vyjádřit ani ti, kteří chápali nutnost rozpadu historických Uher (Irmanová, 2002, s. 307). „Vliv šoku ještě zhoršoval fakt, že stěží existovala rodina, která nebyla dotčena touto maďarskou národní tragédií a která by na vlastních osudech bezprostředně a bolestně nepociťovala pohromu, která zemi postihla“ (Irmanová, 2002, s. 197).

Celonárodní pocit krivdy v Maďarsku vedl k vytvoření ideálního prostředí pro nacionálně orientované strany a dá se říct, že „žádná ze stran, které v Maďarsku po konci

války chtěly uspět, se nemohla obejít bez požadavku revize Trianonské smlouvy“ (Kontler, 2001, s. 307).

Situace v samotném Maďarsku byla v období po válce velmi proměnlivá. První přišla Károlyho „astrová revoluce“³ v roce 1918 (Kontler, 2001, s. 304). Následně byla roku 1919 komunisty vyhlášena Maďarská republika rad, v jejímž čele stál Béla Kun, jehož ideálním cílem bylo kromě změn v samotném státu i znovunabytí obsazených maďarských území (Irmanová, 2002, s. 124). Maďarskou republiku rad však porazily budoucí státy Malé dohody a zároveň vedly události z let 1918–1919 k zániku téměř celé maďarské levice (Irmanová, 2002, s. 124, 131). Šestnáctého listopadu 1919 vpochoval viceadmirál Miklós Horthy s jednotkami národní armády do Budapešti. Horthy se následně díky národnímu shromáždění stal v roce 1920 regentem nově vyhlášeného Maďarského království (Kliment, 2007, s. 9) a v Maďarsku jako regent působil po dobu 24 let až do roku 1944 (Pražák, 2001, s. 92).

2.3 Druhá světová válka

Maďarska se výrazně dotkla hospodářská krize ve 30. letech, jež měla za následek vzestup totalitních myšlenek, a k moci se začali dostávat radikální politici jako Gyula Gömbös, který měl v úmyslu udělat z Maďarska totalitní stát a měl zájem na posilování vztahů s Hitlerem. Gömbösovým ideálním cílem bylo dokonce vytvoření osy Berlín-Řím-Budapešť (Irmanová, 2002, s. 274), k čemuž sice nikdy nedošlo, ale Gyula Gömbös roku 1935 přislíbil Hitlerovi, že z Maďarska vytvoří co nejdříve nacistický režim po vzoru Německa (Křen, 2005, s. 450). Gömbösovi se nakonec nepovedlo naplnit své představy, protože v říjnu 1936 zemřel (Tamtéž, s. 450). Nicméně za období jeho premiérství se na řadu pozic ve státním a veřejnoprávním aparátu, ve vedení armády a v důstojnickém sboru dostalo mnoho sympatizantů s fašismem a bylo jasné, že politické přátelství s Německem bude podmiňovat hospodářské otázky (Irmanová, 2002, s. 252, 260).

Zahraniční politika Maďarského království zprvu vkládala velké naděje do spolupráce s Velkou Británií. To se však postupem času ukázalo jako mylné, protože Londýn „*nedisponoval ani penězi, ani potřebným odhodláním pomoci maďarské vládě z obtížné situace*“ (Irmanová, 2002, s. 253). Poté se zkusili vrchní maďarští představitelé obrátit na Francii, nicméně opět se jim nedostalo požadované pomoci. Situace nakonec nasměrovala

---

³ Výsledkem „Astrové“, nebo jiným názvem „chryzantémové“ revoluce bylo vyhlášení republiky a odluka od monarchie. Svůj název má od dušičkových květin, které vojáci za revoluce nosili na uniformě (Křen, 2005, s. 350).

Maďarsko ke spolupráci s Itálií a Německem, které v něm zároveň spatřovalo svého budoucího spojence (Tamtéž, s. 256).

Německo začalo následně mohutně hospodářsky expandovat do maďarských oblastí a v návaznosti na to vznikl tzv. „Neuer Plan“ v rámci kterého *„Německo mělo v úmyslu, jak bylo formulováno na ekonomicko-politickém oddělení ministerstva zahraničí, maďarské hospodářství zvyšováním vzájemné výměny zboží úzce a neoddělitelně spojit s Německem“* (Irmanová, 2002, s. 261). Spolupracovat s Německem se pro Maďary začalo jevit jako velmi výhodné. Na maďarské požadavky byl totiž brán zřetel i na Mnichovské dohodě. Maďarsko dostalo v rámci první vídeňské arbitráže jižní Slovensko téměř v celém rozsahu, který byl požadován (Stránský, 1999, s. 380). Zanedlouho poté také po *„vzniku Slovenského štátu v březnu 1939 obsadily maďarské oddíly celou Podkarpatskou Rus a východní Slovensko“* (Kontler, 2001, s. 487). Což vedlo k nárůstu nacionalismu a do popředí se začala dostávat i Strana šípových křížů, která *„ve volbách v květnu 1939 obdržela milion hlasů a stala se silou, s níž se muselo počítat“*⁴ (Křen, 2005, s. 451).

Události v následujícím období byly pro Maďary dále přínosné. Itálie a Německo rozhodly 30. srpna 1940 druhou vídeňskou arbitráží o připojení 44 000 kilometrů čtverečních a dvou milionů obyvatel Sedmihradska k Maďarskému království na úkor Rumunska (Ort, 1992, s. 117). Maďarské obyvatelstvo bylo z výsledku Druhé vídeňské arbitráže v euforii, získání Sedmihradska byl sen velké části Maďarů jak v předválečném Maďarsku, tak v Sedmihradsku, kde Maďaři tvořili většinu obyvatel. Avšak cena za připojená území nebyla nízká, zvýšil se export potravin a krmiva do Německa na úkor samotného Maďarska, z vězení byl propuštěn Ferenc Szálasi a nejpodstatnější byla skutečnost, že *„20. listopadu 1940 se Maďarsko připojilo k německo-italsko-japonské dohodě, která vznikla v září, a tím upustilo od principu nezavazování se“* (Irmanová, 2002, s. 311). Maďarsku v průběhu války připadla ještě Vojvodina a Mezimuří o rozloze 11 000 kilometrů čtverečních a s více než milionem obyvatel. Toto území si Maďarsko vysloužilo za zapojení se do útoku na Jugoslávii. Celkově se rozloha Maďarského království zvětšila od roku 1920 z 93 000 na 171 000 kilometrů čtverečních a počet obyvatel se téměř zdvojnásobil (Pražák, 2005, s. 95–96).

Maďarsko se vzhledem k požadavkům na revizi mírových smluv stalo Hitlerovým přirozeným spojencem a do jisté míry s ohledem na značné územní zisky z tohoto spojení i profitovalo. Vojenská spolupráce, dodávky zbraní z Německa do Maďarska a nakonec

---

⁴ Vláda Pála Telekiho se snažila stranu Šípových křížů držet pod kontrolou pomocí zmocňovacího zákona, zároveň se stále snažil Maďarsko udržet mimo válku (Křen, 2005, s. 451).

i hospodářská závislost však časem udělaly z Maďarského království nikoliv spojence, ale jen německý satelit (Stránský, 1999, s. 43).

Další vývoj situací byl velmi proměnlivý, v Hitlerových plánech na invazi do Sovětského svazu nebylo zprvu Maďarsko vůbec zahrnuto. Samotní Maďaři k invazi rovněž neměli důvod, jelikož jejich hlavním cílem bylo vždy znovunabytí ztracených území po první světové válce. Maďarsko ani nikdy nedostalo přímou žádost z Berlína na zapojení se do tažení a Horthy se k zapojení do invaze neodhodlal až do 26. června. Ten den neznámá letadla, která byla minimálně navenek označená jako sovětská, bombardovala Košice a maďarská vláda následně vyhlásila Sovětskému svazu válku (Kliment, 2007, s. 30–31). Postupné zapojování Maďarska do války nabralo na důležitosti ke konci roku 1941, jelikož byl postup německých vojsk zastaven pod Moskvou. Maďarsko následně vyslalo na frontu druhou maďarskou armádu, která čítala přes 200 000 mužů, což představovalo téměř třetinu všech tehdejších ozbrojených sil v Maďarsku (Irmanová, 2002, s. 315). Tu však nepotkal příliš šťastný osud, „z 200 000 lidí téměř 40 tisíc jich padlo, 35 tisíc bylo zraněno a téměř 60 tisíc upadlo do zajetí“ (Irmanová, 2002, s. 315), téměř každá rodina v Maďarsku měla tak jako za první světové války koho oplakávat a ochoty lidí zapojovat se do války bylo méně a méně. Maďarsko dokonce po zničení své armády projevilo skrze ministerského předsedu Miklóse Kállaya snahu o přidání se na stranu Spojenců. Tyto snahy však byly nacistickým Německem odhaleny a v reakci na to se německá vojska vydala přes Maďarské hranice a víceméně bez odporu Maďarsko obsadila. V Maďarsku následně vznikla nová pravicová vláda pod vedením proněmeckého Dömeho Sztójaye, bývalého maďarského velvyslance v Berlíně⁵ (Kliment, 2007, s. 35).

Po obsazení Maďarska a nastolení nové vlády začaly v Maďarsku tvrdé restriktce vůči rasově nevyhovujícím obyvatelům, a to primárně židům. „Od poloviny května do konce června 1944 bylo do koncentračních táborů, především do Osvětimi, deportováno 440 000 Židů z Maďarska i obsazených území“ (Pražák, 2005, s. 98). Zde je však třeba podotknout, že proti deportacím židovského obyvatelstva se stavěl jednak sám Horthy, který si vzhledem k mezinárodním protestům vynutil jejich zastavení (Tamtéž, s. 98), a pomoci se židům dostalo i od církevních organizací. Přesto všechno se na konci války dalo hovořit o ztrátách na židovském obyvatelstvu v rozmezí 350 až 390 tisíc osob (Kliment, 2007, s. 36).

---

⁵ Sztójajeho vláda byla bez zástupců Šípových křížů, avšak pod německým vlivem bylo nevyhovující obyvatelstvo přestěhováváno do ghatt a byla zavedena nařízení jako „povinné nošení žluté Davidovy hvězdy pro všechny maďarské židy“ (Kliment, 2007, s. 35).

Vlivem následujících událostí se Maďarsko dostalo do pozice posledního německého satelitu, což pro mírová jednání v budoucnu nebyla moc dobrá vyjednávací pozice. Horthy proto poslal do Moskvy tajnou misi, v rámci které chtěl dosáhnout příměří. Problém zde nastal v tom, že Maďaři nebyli ochotni vzdát se za války znovuzískaného území. Než se Horthy dostal k prohlášení o odtržení od Německa, byl v Maďarsku již přichystán Ferenc Szálasi a s ním i Strana šípových křížů, která byla připravena převzít moc (Kontler, 2001, s. 355). Horthy své prohlášení dalšího dne odvolal a vůdčí pozici v Maďarsku „zaujal vůdce Šípových křížů Ferenc Szálasi, který nastolil v posledních měsících války hrůzovládu“ (Pražák, 2005, s. 95). Pod jeho vládou „došlo k dalšímu vyvražďování Židů a asi polovina z 200 000 Židů v hlavním městě padla za oběť represáliím Šípových křížů“ (Pražák, 2005, s. 98).

Maďarsko vyšlo z Druhé světové války jako poražené, ztratilo všechna území, která získalo jako revizi Trianonu. Válka zanechala Maďarsko zničené hospodářsky, i co se národní identity týče. Celkově se dalo hovořit o tom, že se země nacházela v podobné situaci jako po První světové válce. Maďarsko na spojení s Německem za války získalo ze všech satelitů nejvíc, ale nakonec „to byl i pro ně začátek šikmé plochy pádu, na jehož konci byla jen s čtyřletým zpožděním tatáž, ne-li horší katastrofa jako u druhých sousedů“ (Křen, 2005, s. 451). Jako ukázkou toho, jak bylo Maďarsko poznamenáno, lze uvést, že „v německé memoárové literatuře bývá Budapešť a její obléhání připomínána jako „druhý Stalingrad““ (Irmanová, 2002, s. 325). Události za druhé světové války a v letech hned po ní, jsou silně spjaty se samotným maďarským nacionalismem, došlo zde jak k etnickým čistkám, tak k velkým přesunům obyvatel. Toto období lze popsat jako čtvrté období nacionalismu podle Ernsta Gellnera (Gellner, 1993, s. 7–9).

2.4 Nacionalismus v době Maďarské lidové republiky

Po válce se konaly první volby v listopadu 1945 a zvítězili v nich maloročníci s 57 % hlasů, komunisté a sociální demokracie tehdy dosáhli shodně na 17 %. Maďarsko bylo následně 1. února 1946 vyhlášeno republikou a spolu se svým prvním prosovětsky orientovaným prezidentem Zoltánem Tildym pomalu začalo přiklánět k Sovětskému svazu (Pražák, 2005, s. 101). Tehdejší předseda maďarské vlády Ferenc Nagy byl komunisty dotlačen roku 1947 k odstoupení a po vítězství komunistů v následujících volbách už bylo jasné, jakým směrem se bude Maďarsko ubírat. Následoval „rok přelomu“, kdy „došlo k radikálnímu znárodnění všech podniků nad deset zaměstnanců a byla zavedena soustava direktivně řízeného

hospodářství“ (Pražák, 2005, s. 101). Po následujících volbách, které již proběhly za jednotné kandidátky Lidové fronty, která získala 96 % (Kontler, 2001, s. 375, 376), byla roku 1949 zavedena „Ústava Maďarské lidové republiky“, díky které se Maďarsko oficiálně stalo součástí komunistického bloku (Vlček, 1993, s. 159).

V období, kdy vládli v Maďarsku stalinisté v čele s Mátyásem Rákosim, který byl mimo jiné i bývalý velitel maďarských rudých gard v letech 1919 (Kontler, 2001, s. 361), bylo rovněž velké množství procesů s „nepřáteli lidu“ (Pražák, 2010, s. 320). Rákosi byl ve své době „*Stalinův nejlepší žák*“⁶ (Lendvai, 2002, s. 342), z čehož je patrné, že byl se samotným Stalinem silně spjat. Každé Rákosiho důležitější rozhodnutí bylo konzultováno s někým ze Sovětského svazu nebo přímo s osobním Stalinovým sekretářem Alexandrem Poskrjobyševem (Lendvai, 2002, s. 344). Překvapením tedy není ani fakt, že „*[n]árodní specifika byla považována za nepodstatná a národní zájem byl obětován místními vůdci, jejichž oddanost, dána minulou závazností, přítomným postavením a obavami o budoucnost, jež bývá v despotických systémech vždycky nejistá, je přivedla k slepé poslušnosti na sovětské komunistické straně a především na Stalinovi*“ (Kontler, 2001, s. 375). Národní pýcha byla v lidech potlačována a až na výjimky v oblasti sportu, kde bylo pro komunisty žádoucí ukazovat „nadřazenost“ sportovního systému v zemích východního bloku, se společnost nemohla příliš projevat (Kontler, 2001, s. 381).

Maďarsko utrpělo politickými procesy velkou ránu. Procesy postihly všechny části společnosti, jako například armádu, církve, inteligenci, samotné komunisty a další. Jako ukázkový příklad lze uvést proces s László Rajkem, kterého Rákosi odstranil kvůli osobním problémům. Proces kromě odsouzení a popravě Rajka samotného vedl i k tomu, že „*141 osob bylo uvězněno, z nich 28 internováno, 15 popraveno a 11 odsouzeno na doživotí*“ (Irmanová, 2008, s. 343). Bylo zároveň rozhodnuto o osudu mnoha občanů žijících se jako podnikatelé, soukromí rolníci, či řemeslníci. Komunisté je označili jako vykořisťovatele a následně vysídlili do odlehlých míst na těžkou práci (Pražák, 2010, s. 320).

Změna přišla po roce 1953 spolu se Stalinovou smrtí. Nové vedení Sovětského svazu v čele s Nikitou Chruščovem nebylo nakloněno Miklósi Rákosimu a jeho podpoře kultu osobnosti. Rákosiho tedy vystřídal na postu premiéra Imre Nagy (Pražák, 2010, s. 320). Imre Nagy hned ze začátku svého působení představil „*liberalizační program, který předpokládal zrušení internačních a pracovních táborů, povolení rolníkům opustit kolchozy, pokud si to*

---

⁶Mátyás Rákosi byl mimo jiné až do roku 1956 generální tajemník komunistické strany (Křen, 2005, s. 680).

budou přát, všeobecně výraznější podporu zemědělství a rovněž opuštění nerealistických plánů industrializace“ (Judt, 2018, s. 319). Nagy svým chováním rozhodně dokázal zaujmout občany tehdejšího Maďarska a jeho kritika vůči stalinistům, jako byl Rákosi, mu u řady lidí zajistila podporu. Nicméně situace vzniklá rozšiřováním NATO a snahou stalinistů podkopat Nagyovu pozici vyústila v odvolání Imre Nagyho z pozice premiéra a Sovětský svaz začal „*znovu spoléhat na tvrdou politiku Rákosiho*“⁷ (Pražák, 2010, s. 321). Tento návrat nesla maďarská společnost nelibě, Rákosi se velmi brzy přestal hodit i sovětům a o svou pozici znovu přišel, tentokrát už definitivně. Jeho místo zaujal další stalinista Ernő Gerő (Judt, 2018, s. 320), protikomunistické nálady v Maďarsku tím však nekončily. Lidé si vynutili uspořádání pohřbu Lászla Rajka, jehož smrt byla, jak je výše zmíněno, prací Rákosiho. Pohřbu Lászla Rajka se zúčastnilo 200 000 lidí včetně Imre Nagyho a v kombinaci s událostmi v Polsku „*hrozba lidového povstání visela ve vzduchu*“ (Blaive, 2001, s. 50)

Dne 23. října 1956 byla v Budapešti zorganizovaná studentská demonstrace, jejímž cílem bylo dosazení Imre Nagyho zpátky do čela Maďarska, skandování hesel jako „*Nagy do vlády, Rákosi do Dunaje!*“, „*Maďaři, pojďte s námi!*“ a „*Rusové, táhněte domů*“ (Kontler, 2001, s. 391) však naznačovalo, že požadavky lidí se netýkají jen změny premiéra. Demonstraci Gerő přes prvotní nejasnosti odsoudil, avšak na rozeznání demonstrace bylo už pozdě. Demonstranti strhávali rudé hvězdy, vyřezávali komunistické znaky z vlajek a v neposlední řadě zničili Stalinovu sochu (Judt, 2018, s. 321). Reakcí na demonstraci bylo povolání sovětských vojsk do Budapešti a vyslyšení požadavku na vrácení Imre Nagyho jakožto předsedy vlády. Nagyho vrácení na místo však nepřineslo očekávané zklidnění a situace se komunistům dále vymykala z rukou (Tamtéž, s. 322).

Dne 1. listopadu 1956 Nagy oznámil neutralitu a vystoupení z Varšavské smlouvy, což vyvolalo radostnou náladu ve společnosti. Vzápětí na to však reagoval János Kádár⁸ a vytvořil tzv. „*revoluční dělnicko-rolnickou vládu a povolal do země sovětské oddíly*“ (Pražák, 2005, s. 103). Přes všechny snahy Nagyovy vlády 4. listopadu začal sovětský útok na Budapešť a o dvaasedmdesát hodin později bylo město dobyto i přes tvrdý odpor Maďarů. Do čela vlády se dostal János Kádár, v Maďarsku začal hon na „*kontrarevolucionáře*“ a z Maďarska uteklo do zahraničí 200 000 lidí (Judt, 2018, s. 324).

---

⁷ Změny na vedoucích postech Maďarské lidové republiky jsou přibliženy v knize Richarda Pražáka „*Dějiny Uher a Maďarska v datech*“.

⁸ Kádár roku 1956 rozpustil Maďarskou stranu pracujících, z té následně vznikla Maďarská socialistická dělnická strana a po váhání vedoucích osobností Sovětského svazu byl do jejího čela právě Kádár dosazen (Křen, 2005, s. 683, 707).

Ještě toho roku se na olympijských hrách v Melbourne hrál zápas ve vodním pólu mezi Maďarskem a Sovětským svazem. Maďarští hráči jen pár týdnů po událostech v Budapešti porazili Rusy a celý zápas se dal popsat jako velká krvavá bitva (Reid, 2011). Události roku 1956 byly pro Maďarsko katastrofou. Maďarům i přes povzbuzování v Rádiu Svobodná Evropa nikdo na pomoc nepřišel, jejich vzpoura byla utopena v krvi a vzhledem k postoji západních velmocí bylo jasné, že žádná země se nemá k tomu na tomto stanovisku něco měnit (Judt, 2018, s. 325). Maďarský národ však ukázal, že je i přes potlačování ze strany sovětů stále naživu a získal si sympatie veřejnosti po celém světě (Pražák, 2005, s. 103).

Vládní strana začala po povstání zase sílit, potlačování všech protisocialistických názorů včetně nacionalismu nabralo obrátky, a dokonce byl roku 1958 odsouzen a popraven Imre Nagy (Pražák, 2005, s. 103). János Kádár se však následně v Maďarsku zasloužil o režim, který byl v porovnání s minulými roky méně represivní a vedl i ke zlepšení poměrů v zemi. Maďarští komunisté podle svých hesel opravdu přešli z přístupu „*kdo není s námi je proti nám*“ na „*Kdo není proti nám je s námi*“ (Irmanová, 1998, s. 47). Tento typ režimu postupně nepotřeboval až na účast u voleb žádnou deklarovanou podporu lidu. Nazvat by se to dalo „*osvíceným komunistickým absolutismem*“ (Vykoukal, 2017, s. 527). Maďarsko bylo však nadále jen satelitem, což se potvrdilo v roce 1968. Z vůle Sovětského svazu, jenž se do invaze nechtěl pouštět samostatně, se muselo Maďarsko účastnit intervence do Československa (Vančura, 1990, s. 75). Tuto invazi však samotní Maďaři příliš nepodporovali a sám Kádár o její účelnosti pochyboval (Pražák, 2010, s. 458).

Nacionalismus v Maďarech se však projevoval i tehdy, příkladem bylo hraní opery o králi Štěpánovi v budapešťském městském parku. Maďarský národ rovněž povzbudilo, když byla do Budapešti navracena svatoštěpánská koruna (Pražák, 2005, s. 105). Hospodářství lidové republiky se začalo i přes zavedený „kadárismus“ v letech 1987–1988 propadat a situace začínala směřovat k zhroucení systému (Lendvai, 2002, s. 366). Celkový úpadek maďarské společnosti byl mimo jiné spojený s nejvíce sebevraždami a minimem vysokoškolských studentů (Pražák, 2005, s. 105). Kombinace mnoha faktorů, ať už zahraničních nebo domácích, vedla k vyhlášení Maďarské republiky dne 23. října 1989 a konci sovětské nadvlády⁹ (Vykoukal, 2017, s. 708).

---

⁹Události spojené s koncem sovětské nadvlády jsou detailněji popsány v knize: Maďarsko – revoluce shora v knize Dvě století střední Evropy (Křen, 2005, s. 945–958).

Jedna z nejdůležitějších událostí revolučního roku se odehrála 16. června v Budapešti. Sešli se zde při oslavách návratu ke svobodě a přenášení ostatků Imre Nagye zástupy lidí. Tohoto aktu se zúčastnil i budoucí první muž Maďarska Viktor Orbán, který při svém projevu potlačení revoluce roku 1956 odsoudil, a prohlásil, že „*Maďarská socialistická dělnická strana v roce 1956 fakticky oloupila mladé lidi o jejich budoucnost*“ (Judt, 2018, s. 330). V prosinci roku 1991 „*padlo rozhodnutí o zániku nejen Sovětského svazu, ale i sovětské říše*“ (Crozier, 2004, s. 400). Následujícího roku Boris Jelcin roku 1992 přiznal, že to, co se stalo v roce 1956, byla tragédie, která „*navždy zůstane nesmazatelnou skvrnou na štítě sovětského režimu*“ (Judt, 2018, s. 329). Maďarský národ si musel za éry Sovětského svazu vytrpět mnoho, ačkoliv nade všechny události ční ona Lidová revoluce z roku 1956. Nacionalismus byl sice oproti minulosti na ústupu a musel čelit útlaku, avšak nikdy se nevytratil. A přestože byly jeho projevy Sovětským svazem všemožně potlačovány, události jako zmíněná revoluce, či tehdejší zápasy sportovních týmů, kdy lze tak jako dnes říct, že „*sport je ve většině dnešních společností všudypřítomný a je často zaměřen právě nacionalisticky*“ (Eriksen, 2012, s. 170) jsou svědectvím o tom, že nacionalismus měl ve společnosti své místo.

3. Výsledky parlamentních voleb se zaměřením na nacionalistické strany

První svobodné volby po pádu režimu proběhly v březnu roku 1990 a jejich výsledky předznamenaly další vývoj země. Nacionalistickým stranám se obecně v Maďarsku začalo po roce 1989 dařit. Následující kapitola této práce se zaměřuje na výsledky jednotlivých voleb, zisky stran Fidesz a Jobbik v parlamentních a evropských volbách a v souvislosti na to odpovídá na otázku „Jak se daří nacionalistickým stranám u voleb?“. Pro popsání nacionalismu jsou výsledky ve volbách zásadní, jelikož jsou jedním z nejlepších indikátorů toho, jak moc je maďarská společnost nacionálně založená.

Přes tehdejší čtyřprocentní klauzuli se dostalo do parlamentu celkem šest stran a volby se nesly v duchu boje proti postkomunistické Maďarské socialistické straně (Křen, 2005, s. 956). Vzhledem k tomu, že volební systém v Maďarsku funguje na specifickém principu, tato práce neuvádí při rozboru voleb procenta z jednotlivých částí, ale představuje jen strany¹⁰ úspěšné a jejich výsledný zisk mandátů v procentech. V Maďarsku byl s příchodem svobodných voleb zaveden „většinový smíšený volební systém s částečnou kompenzací (tzv. „super-smíšený volební systém“), který kombinuje většinové a proporční prvky“ (Cabada, 2008, s. 80). Maďarsko bylo jedinou zemí „kde se propojuje navrstvení (volič zpravidla disponuje dvěma hlasy, přičemž poměrná a většinová složka volebního systému se vzájemně neovlivňují) a korelace (poměrná složka vyrovnává disproportionality, která vznikla většinovým hlasováním)“¹¹(Tamtéž, s. 81). Tento systém byl platný u voleb v letech 1990, 1994, 1998, 2002, 2006 a 2010, kdy se ve velkém dařilo nacionalistické straně Fidesz¹².

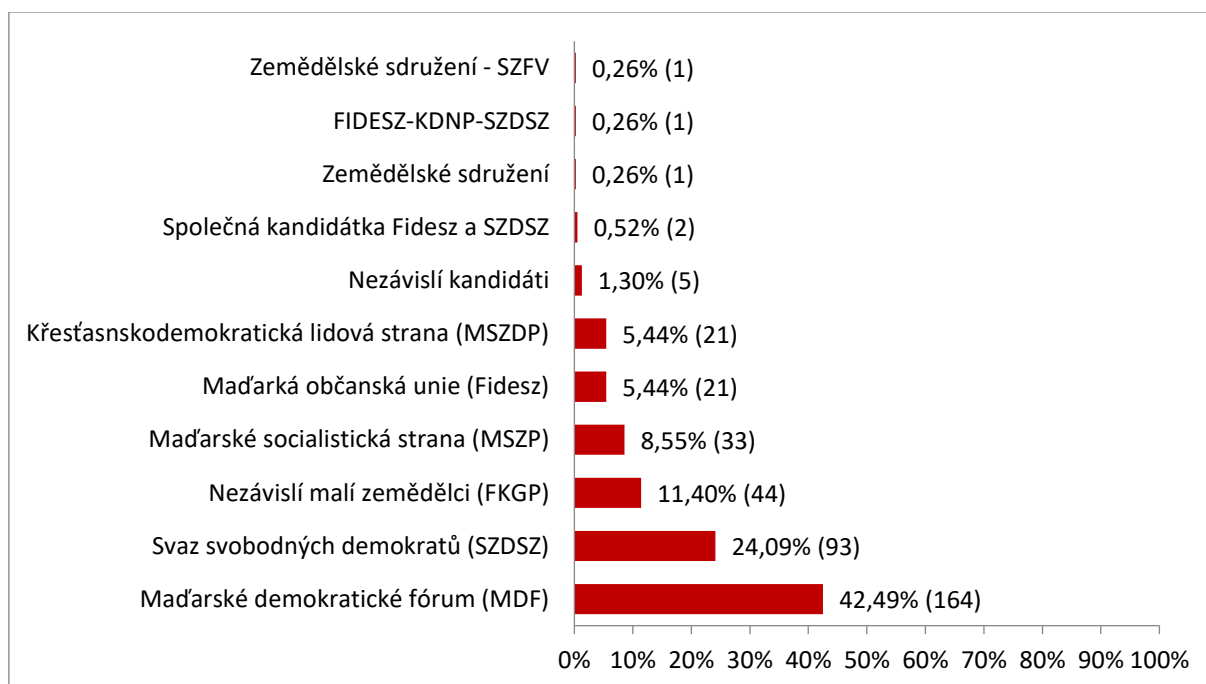
---

¹⁰ V grafech se objevují některé strany jen pod zkratkami, které jsou na konci práce vysvětleny.

¹¹ Maďarský volební systém je přesněji popsán v knize „Nové demokracie střední a východní Evropy komparace politických systémů“.

¹² Viz graf č. 1.

Graf 1: Výsledky prvních svobodných voleb z roku 1990

Zdroj: vlastní tvorba, Election Resources

Do čela vlády¹³ se po volbách v roce 1990 dostal József Antall¹⁴. Jeho vláda byla mimo jiné nacionálně zaměřena. Že byl nacionalismus v tomto období na vzestupu a měl vlivné příznivce, bylo zřejmé již z prvního Antalova projevu po zvolení, kdy pronesl, že se „*cítí být premiérem patnácti milionů Maďarů*“ (Kontler, 2001, s. 430). Tímto prohlášením dal najevo, že otázka maďarských menšin v okolních státech je i přes roky strávené pod Sovětským svazem prioritním tématem, následně v „*letech 1993–1996 podepsalo Maďarsko smlouvy s Ukrajinou, Rumunskem a Slovenskem, které zaručily neporušitelnost hranic a práva menšin*“ (Tamtéž, s. 430). Přestože se Antalově vládě do jisté míry vyčítá, že se distancovala vůči Evropě a kladla zbytečně velký důraz na podporu maďarských menšin v okolních státech, zásluhy za zavádění demokracie a tržní ekonomiky jí nejde odeprít (Křen, 2005, s. 957). Maďarsko postupem času začalo usilovat o členství v Evropské unii, NATO a „*začala se – nikoli poprvé – naplňovat touha Maďarska prosadit svou prozápadní orientaci*“ (Kontler, 2001, s. 431).

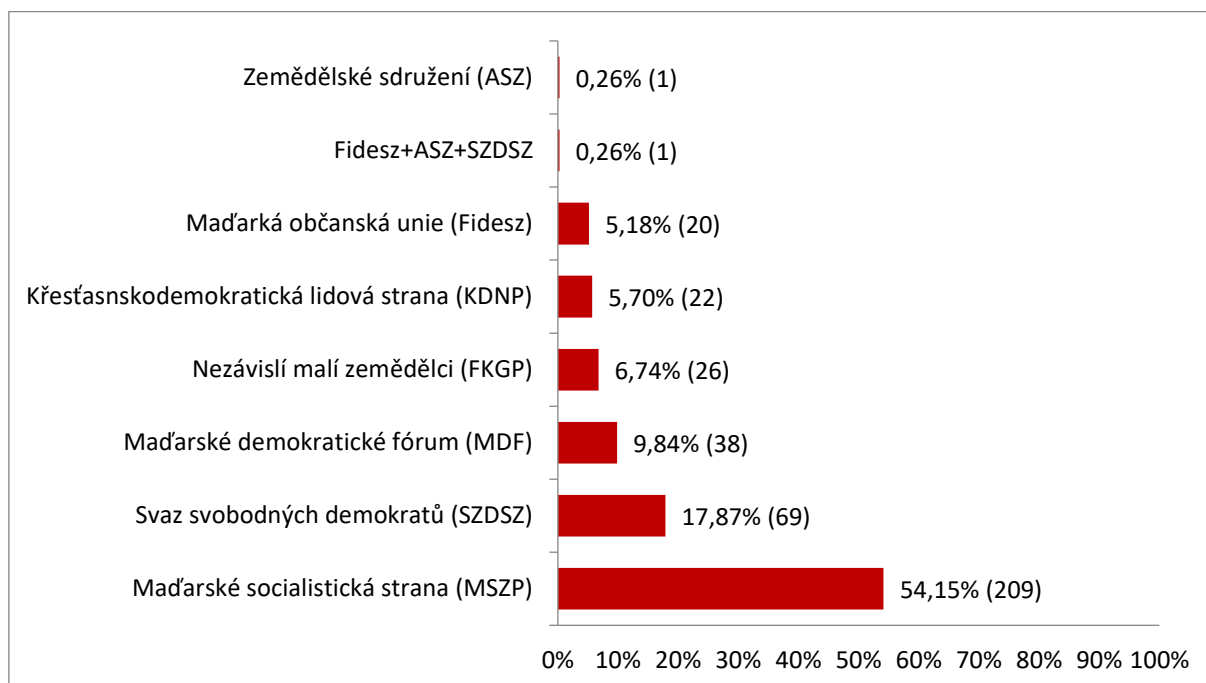
V následujících volbách do parlamentu v roce 1994 získala MSZP absolutní většinu mandátů, ale „*rozhodla se pro koaliční vládnutí s ohledem na snahu definitivně prolomit svou politickou izolaci a snahu uklidnit veřejnost obávající se nástupu exkomunistů*“ (Hloušek,

¹³ Antall vytvořil vládu „pravicovou, konzervativní a antiliberální koalici s maloroľnickou a křesťansko-demokratickou stranou“ (Křen, 2005, s. 956).

¹⁴ Tehdejší předseda MDF (Maďarské demokratické fórum).

2010, s. 42). Koaličním partnerem MSZP se stal Svaz svobodných demokratů, což byl „paradoxně potomek nejnesmiřitelnější protikomunistické opozice vůči Kádárovu režimu“¹⁵ (Kontler, 2001, s. 429)

Graf 2: Výsledky parlamentních voleb z roku 1994

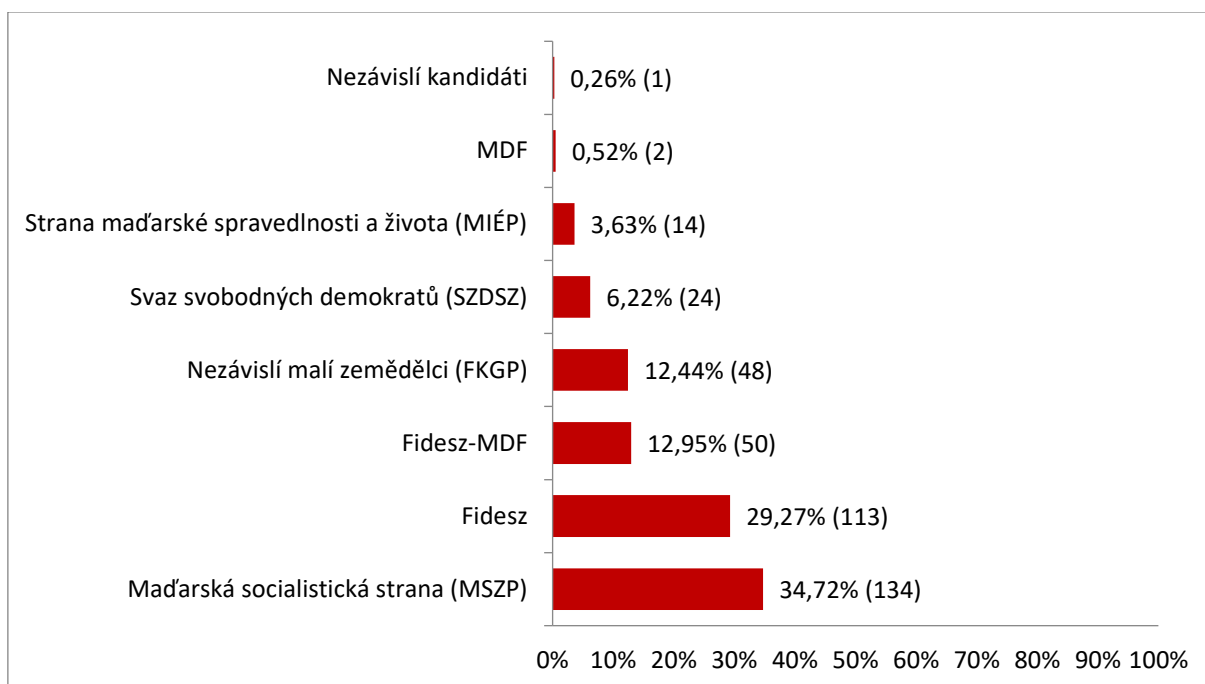
Zdroj: vlastní tvorba, National Election Office

Roku 1998 při třetích volbách do parlamentu se stala vítězem pravicový Fidesz spolu s maloročníky (FKGP), což bylo protikladem výsledku minulých voleb (Kontler, 2001, s. 500), Fidesz do těchto voleb vstupoval ve spolupráci s MDF, která se pro něj však stala jednoznačně minoritním partnerem¹⁶ (Hloušek, 2010, s. 200). Za zmínku zde rozhodně stojí výsledek nacionalistické strany MIÉP. MIÉP, jinými slovy Strana maďarské spravedlnosti a života, vznikla roku 1993 odštěpením radikálních nacionalistů z Maďarského demokratického fóra. Jednalo se o velmi radikální stranu, která svým názvem narážela „spravedlností“ na křivdu trianonu a „maďarským životem“ na odmítavý postoj ke globalizaci (Benda, 1999, s. 116). V Maďarsku se však souběžně vyskytovala i daleko radikálnější uskupení jako například Maďarský svaz pro blaho lidu (MNSZ), který dokonce hlásal „nadřazenost maďarské rasy“ (Tamtéž, s. 117).

¹⁵ Situace během tohoto volebního období je přibližena v knize *Dějiny Maďarska* od László Kontlera, nebo knize *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě* od Víta Hlouška.

¹⁶ Události jsou blíže popsány ve stejných knihách, jako je tomu u voleb roku 1994.

Graf 3: Výsledky parlamentních voleb z roku 1998

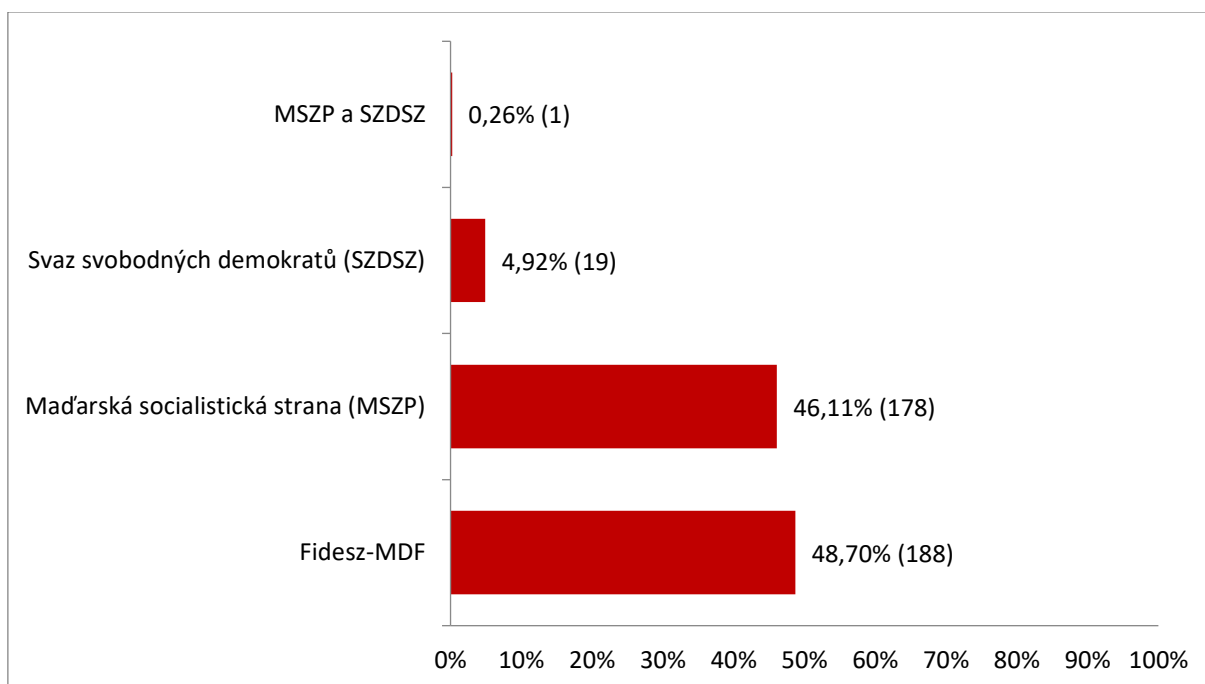
Zdroj: vlastní tvorba, National Election Office

V dalších volbách roku 2002 se socialisté vrátili do pozice vládní strany, kdy jejich vláda fungovala opět ve spolupráci s Maďarskou liberální stranou¹⁷ (Hloušek, 2010, s. 143). Tohoto vítězství však dosáhli socialisté jen těsně a rozhodně se jednalo o čekáný výsledek¹⁸ (Pražák, 2010, s. 398), jelikož společná kandidátka Fidesz-MDF získala téměř polovinu mandátů, což bylo dokonce o deset mandátů více než socialisté. Výsledek voleb svědčil o „bipolárním chápání volební soutěže“ (Strmiska, 2005, s. 488), kdy dvě nejsilnější strany posilují a ostatní oproti tomu ztrácí. Bipolární chápání volební soutěže se ukázalo již u voleb v roce 1998, avšak naplno se projevilo právě v roce 2002, kdy se zredukoval počet menších stran (Tamtéž).

¹⁷ Celý název strany je Svaz svobodných demokratů – Maďarská liberální strana (SZDSZ).

¹⁸ Události voleb 2002 jsou podrobně zmapovány v knize *Dějiny Uher a Maďarska v datech* od Richarda Pražáka.

Graf 4: Výsledky parlamentních voleb z roku 2002

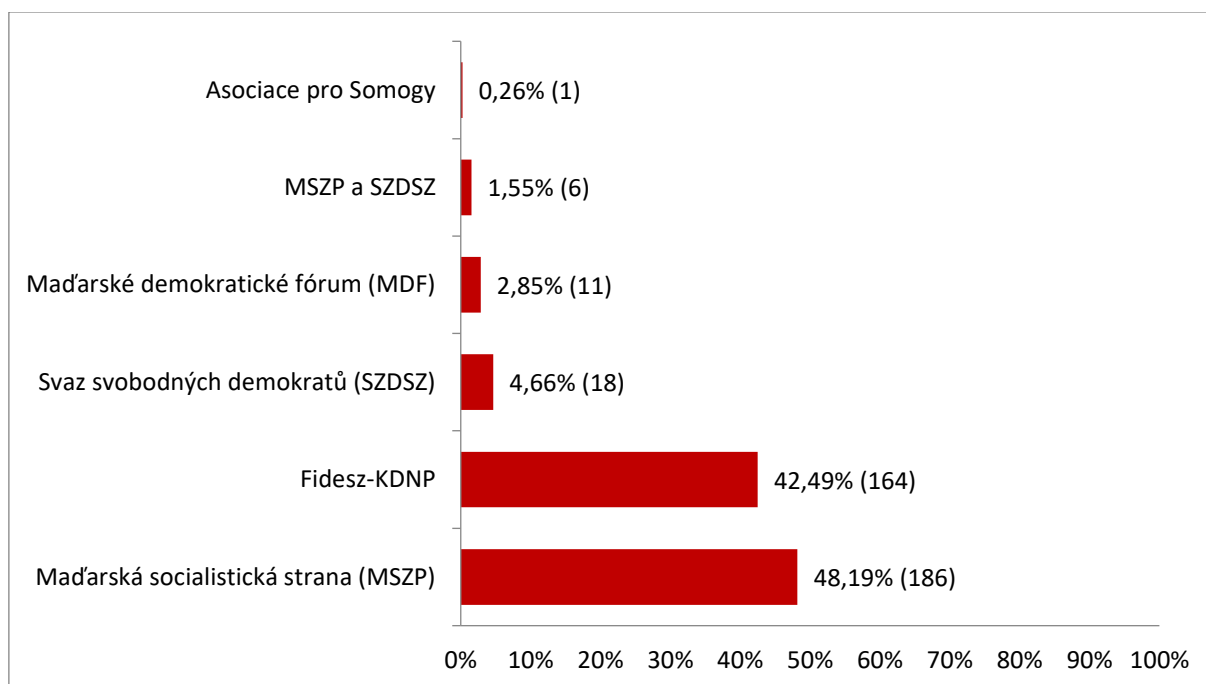

Zdroj: vlastní tvorba, National Election Office

Před následujícími parlamentními volbami roku 2006 Fidesz přijal v koalici (s KDNP) nový volební program „*Harja Magyarország!*“ (Pražák, 2010, s. 401), v jehož rámci prezentoval „*razantní snížení daně z příjmu, rozvoj infrastruktury, finanční podpora malým a středním podnikatelům, rozšiřování pracovních míst*“ apod. (Tamtéž). Ve volbách 2006 však přesto socialisté opět zvítězili, země nicméně nebyla v dobré finanční situaci a jejich znovu úspěšná koalice s liberály se následkem mohutných protestů proti úsporným sociálním opatřením rozpadla¹⁹.

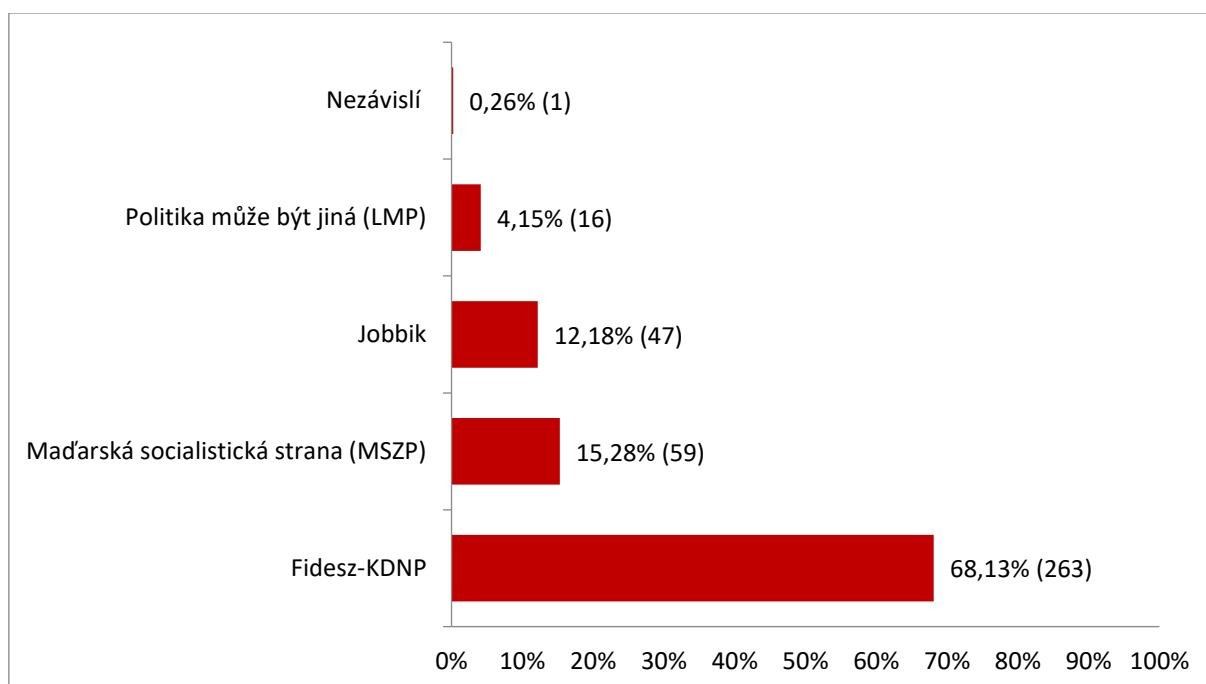
¹⁹ SZDSZ však vládu nadále podporovala a události spojené s těmito volbami jsou popsány v knize *Dějiny Uher a Maďarska v datech* od Richarda Pražáka.

Graf 5: Výsledky parlamentních voleb z roku 2006

Zdroj: vlastní tvorba, National Election Office

Graf 6: Výsledky parlamentních voleb z roku 2010

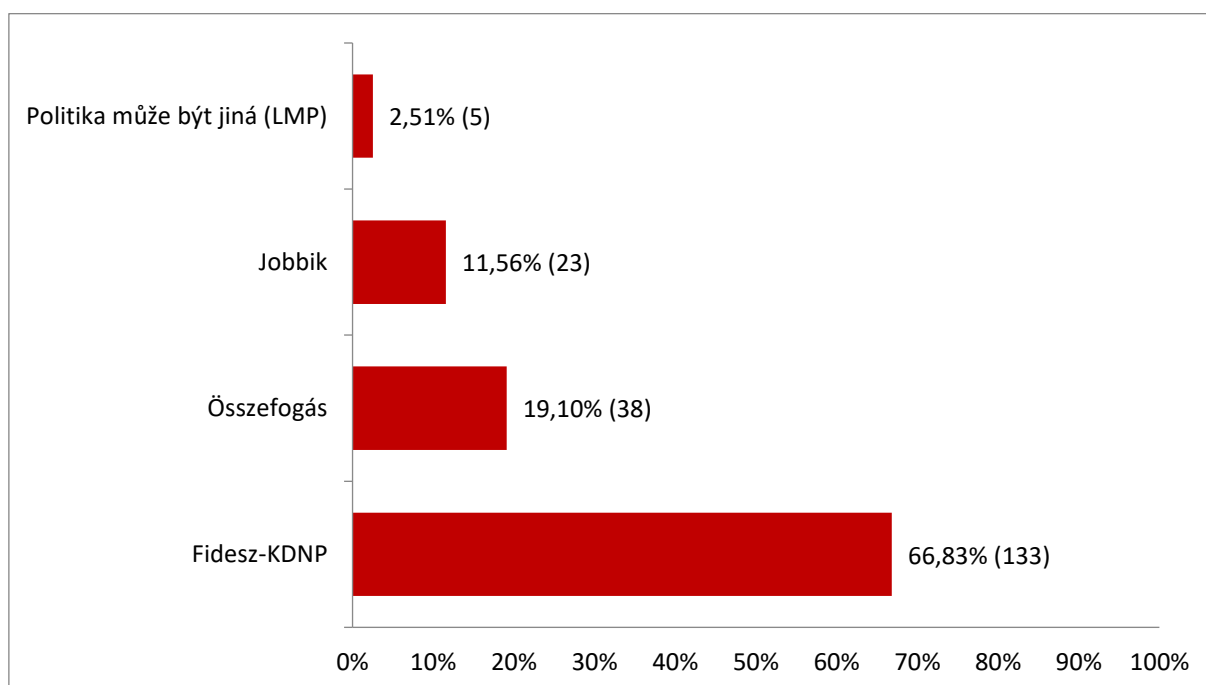

Zdroj: vlastní tvorba, National Election Office

Neúspěch Fideszu v roce 2006 se již neopakoval. V roce 2010 vyhrál Fidesz i díky poklesu ekonomiky, který přišel v minulých letech (Than, 2010). Fidesz-KDNP získala v těchto volbách úctyhodných 63,13 % mandátů a první místo obhájil u všech dalších parlamentních voleb. V tomto volebním období přišla také změna volebního systému, která je

od roku 2011 platná až do dnes. Nový volební zákon měla na svědomí právě vláda Viktora Orbána. Tato změna snižovala celkový počet poslanců maďarského parlamentu z 386 na 199, což je krok, který má ušetřit značné finanční prostředky (Aktuálně, 2011). Dále také zákon přiznává volební právo etnickým Maďarům v zahraničí (Tamtéž). Dle nového volebního zákona má tedy Maďarsko 199 poslanců, přičemž 106 z nich je voleno většinovým způsobem v jednomandátových obvodech a 93 poměrným způsobem v celostátním obvodu s pětiprocentní uzavírací klauzulí a d'Hontovým dělitelem²⁰ (Hloušek, 2018, s. 183). Občané mají nadále dva hlasy: jeden v lokálních obvodech a druhý na celostátní úrovni. Novinkou je však „kompenzace pro vítěze“ který funguje tak, že: *„Za nevyužité hlasy se nově nepovažují pouze hlasy kandidátům, kteří nebyli zvoleni v nominální části voleb, ale rovněž část hlasů pro vítězné kandidáty, kterou by bylo možné považovat za nadbytečnou ke zvolení. Podle této logiky přitom stačí kandidátovi ke zvolení poslancem v jednomandátovém obvodu právě o jeden hlas více, než má druhý kandidát v pořadí. Všechny hlasy nad tento počet jsou považovány za nadbytečné, a tedy z hlediska potřeb zvolení nevyužité, a převádějí se proto na celostátní listinnou proporcí úroveň“* (Charvát & Cabada 2015, s. 147). Což vedlo k drtivým výhrám Fideszu, který byl schopen získat se 49,27 % ve volbách 133 ze 199 mandátů, díky výhře v 91 ze 106 obvodech²¹ (National Election Office, 2018).

Graf 7: Výsledky parlamentních voleb z roku 2014

Zdroj: vlastní tvorba, National Election Office

²⁰ Blíže je systém popsán v knize *Politické systémy* od Víta Hlouška na straně 183.

²¹ Viz obrázek č. 1 na straně 34.

V roce 2014 volby dopadly podobně jako ty minulé, Fidesz získal první místo s velkým náskokem a Viktor Orbán se i přes kritiku opozice a zahraničních organizací ohledně omezování svobod stal opět premiérem (Hospodářské noviny, 2014). Opozice se sice odvolávala na to, že volby byly nespravedlivé a ve snaze o vítězství proti Fideszu se sjednotila v jeden subjekt zvaný „Összefogás“²², což se ale neukázalo jako dostačující a Fidesz drtivě vyhrál, posílil i Jobbik a společná koalice i přes slušný výsledek nezabránila Viktoru Orbánovi v získání ústavní většiny (Tamtéž).

Zatím poslední volby v roce 2018 rovněž patřily Fideszu. Tyto volby se mohou pyšnit rekordní účastí 70 % oprávněných voličů, avšak koalici Fidesz-KDNP se opozičním stranám nepodařilo ani v nejmenším ohrozit (National Election Office). Opozičním stranám nepomohlo taktické hlasování ani spolupráce v rámci jednomandátových obvodů, a ukázalo se, že ani Jobbik, který se stal druhou nejsilnější politickou stranou, nedokáže navzdory relativnímu umírnění svých postojů Orbána porazit (Slezáková, 2018). O to víc budou pro opozici důležité další volby, do kterých ostatně vstoupí v zcela nové podobě²³. Opoziční strany tedy nejsou schopny vládní nacionalistický Fidesz samostatně porazit, jelikož ten se dlouhodobě těší podpoře kolem 50 % voličů²⁴. V reakci na to se všechny opoziční strany, až na Stranu maďarského dvouocasého psa, dohodly na spolupráci, která sdružuje všechny dohromady, a má ve volbách v roce 2022 společně kandidovat proti Fideszu (Makszimov, 2020).

V reakci na tuto koalici se vládní strana Fidesz snaží o její oslabení. Jedním ze způsobů, jak by se jí to mohlo povést, je změna volebního zákona, kdyby se podle návrhu ministryně spravedlnosti Judith Vargy „*celostátních voleb směly zúčastnit jen strany, které svého kandidáta postaví alespoň v polovině z více než sta volebních okrsků*“ (Brolík, 2020). To by totiž znamenalo, že „*celoopoziční primárky nebudou možné*“ (Tamtéž), a situace by se pro opoziční strany výrazně zkomplikovala. Přesto všechno je Aliance opozičních stran podle řady průzkumů opravdu schopná Fidesz ve volbách roku 2022 porazit (Aktuálně, 2020). Vládní ústav Nézőpont dokonce uvedl, že Fidesz má s podporou 42 % jen o 2 % více, než opozice (Tamtéž). Lze tedy očekávat pro stranu Viktora Orbána zatím nejtěžší volby, které budou pro další vývoj Maďarska a maďarského nacionalismu rozhodující.

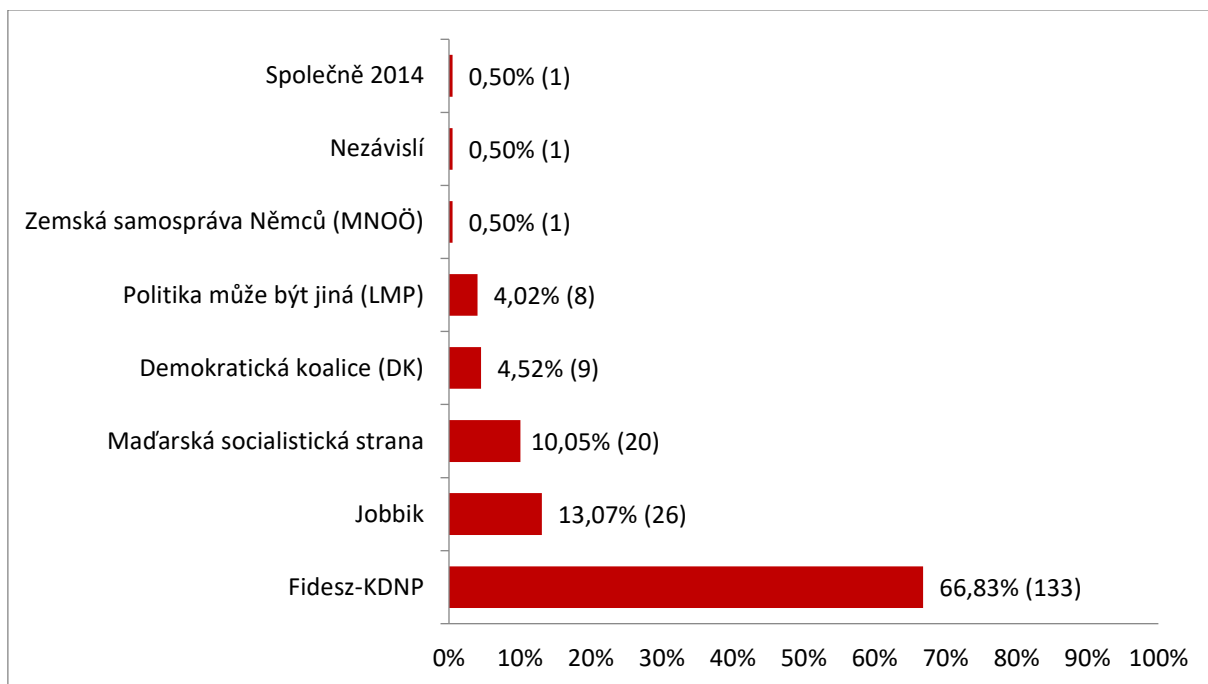
---

²² Koalice se skládala z pěti stran: Maďarská socialistická strana (MSZP), Společně 2014, Demokratická koalice (DK), Dialog za Maďarsko (PM) a Maďarská liberální strana (MLP).

²³ O koalici pro volby v roce 2022 práce pojednává v kapitole o výsledcích nacionalistických stran u voleb.

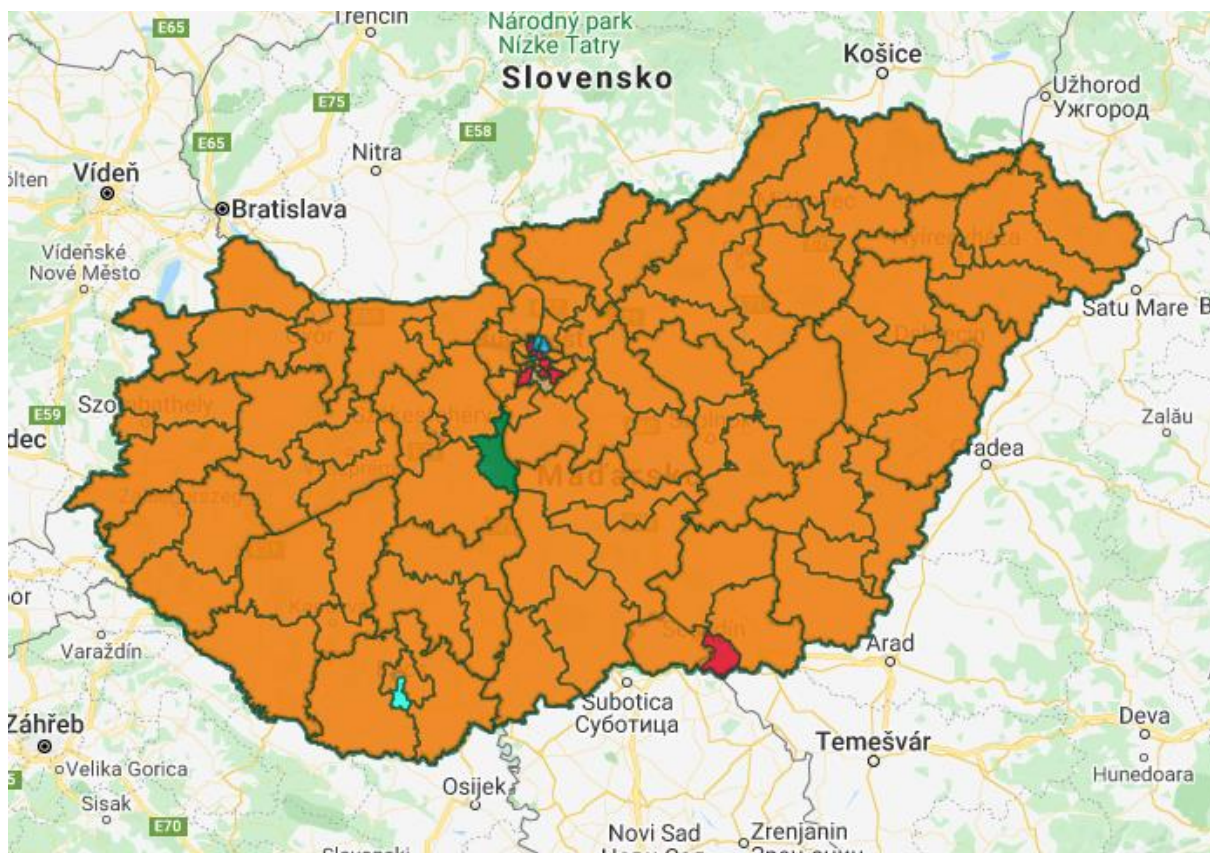
²⁴ Viz graf č. 1.

Graf 8: Výsledky parlamentních voleb z roku 2018

Zdroj: vlastní tvorba, National Election Office

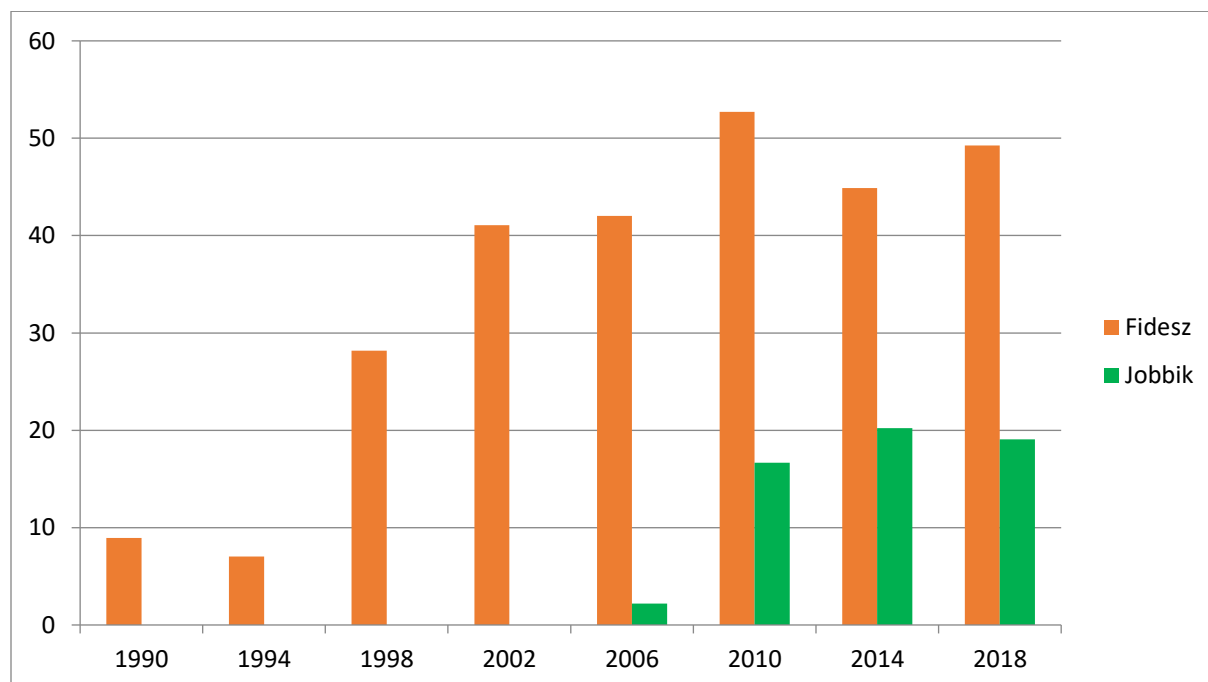
Obrázek 1: Mapa výsledků v jednomandátových obvodech z voleb 2018

Zdroj: National Election Office

Jak již bylo řečeno, přestože jsou Fidesz i Jobbik nacionalistickými stranami, extrémní názory Jobbiku a odkazování na fašistickou minulost před volbami v roce 2010²⁵, vedly k tomu, že slovy předsedy Fideszu Viktora Orbána „*jeho strana nikdy nevstoupí do koalice s Jobbikem*“²⁶ (World Jewish Congress, 2009). Což se opravdu nikdy nestalo. Při pohledu na porovnání toho, jak se oběma stranám u parlamentních voleb dařilo, je ale zřejmé, že i zvláště dosahovaly úctyhodných výsledků.

Graf 9: Volební výsledky stran Fidesz a Jobbik v období od 1990 do 2018 (uvedeno v %)

Zdroj: vlastní zpracování, National Election Office

Tabulka 1: Volební výsledky stran Fidesz a Jobbik v období od 1990 do 2018 (uvedeno v %)

rok	1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2018
Fidesz	8,95	7,02	28,18	41,07	42,03	52,70	44,87	49,27
Jobbik	-	-	--	-	2,20	16,67	20,22	19,06

Zdroj: vlastní zpracování, National Election Office

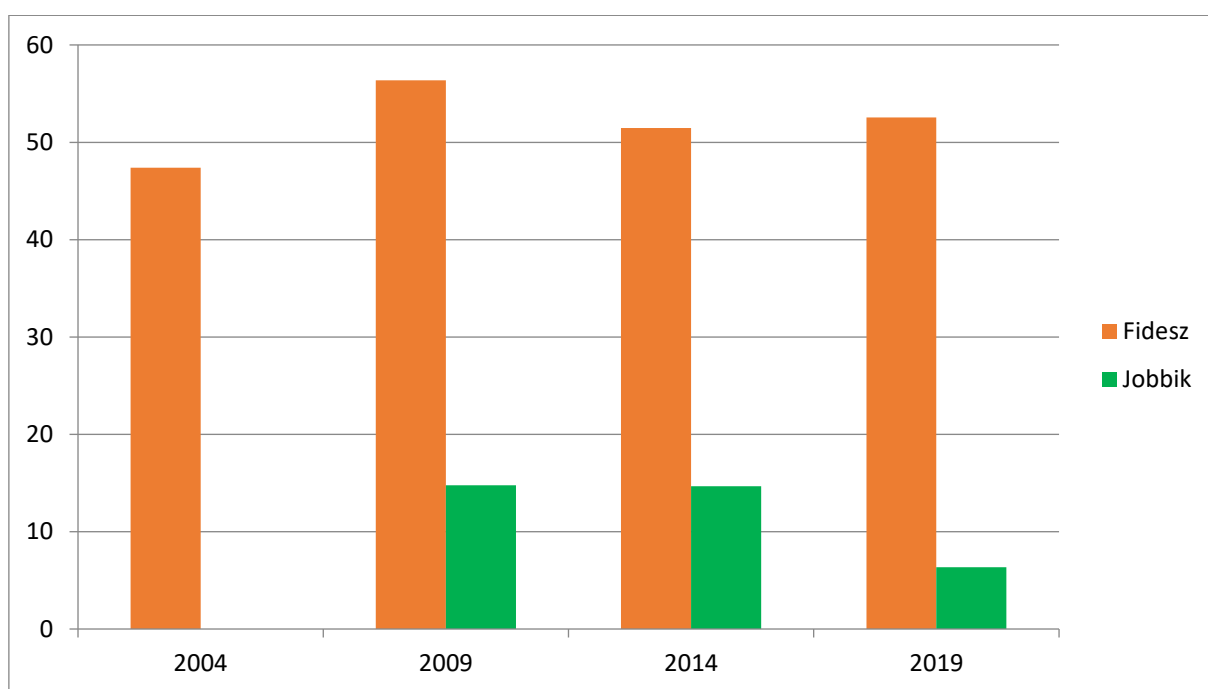
²⁵Kdy podruhé Fidesz složil vládu.

²⁶Přeloženo z angličtiny: „Former Prime Minister Viktor Orbán, the leader of the opposition Fidesz and widely expected to form the next government, has said his party would never enter a coalition with Jobbik“ (World Jewish Congress, 2009).

3.1 Nacionalistické strany u voleb do Evropského parlamentu

Jak již bylo řečeno, strany Fidesz a Jobbik spolu nikdy na vládní úrovni nespolečně spolupracovaly. U voleb do Evropského parlamentu tomu není jinak. Obě strany sází na nacionalistická témata, ačkoliv Jobbik se poslední dobou zaměřuje hlavně na kritiku vládní strany. Fidesz je u voleb do Evropského parlamentu opět dominantní maďarskou stranou, která zatím vyhrála všechny evropské volby, které se v Maďarsku konaly. Nutno dodat, že Orbánova strana vyhrává s obrovským náskokem. Jobbik slavil největší úspěchy při volbách 2009 a 2014, kdy obsadil druhé a třetí místo.

Graf 10: Volební výsledky do Evropského parlamentu stran Fidesz a Jobbik v období od 2004 do 2019 (uvedeno v %)

Zdroj: vlastní zpracování, European Parliament

Tabulka 2: Volební výsledky do Evropského parlamentu stran Fidesz a Jobbik v období od 2004 do 2019 (uvedeno v %)

rok	2004	2009	2014	2019
Fidesz	47,44	56,36	51,48	52,56
Jobbik	-	14,77	14,67	6,34

Zdroj: vlastní zpracování, European Parliament

Fidesz se v Evropském parlamentu přidal hned po prvních volbách k Evropské lidové straně (EPP). Ta je složená ze středopravých stran a zároveň i největší a nejvlivnější skupinou Evropského parlamentu. Členství ve skupině však postupem času začínalo být vzhledem

k domácí politice Fideszu problematické a v březnu roku 2019 se EPP rozhodla pozastavit Fideszu členství, protože „nemůže dělat kompromisy v oblasti demokracie, právního státu, svobody tisku, akademické svobody, nebo práv menšin a antievropská rétorika Fideszu je nepřijatelná“ (EPP, 2019). Politika Orbánovy strany je opravdu v některých ohledech omezující a kampaň proti nelegální imigraci a uprchlíkům je jedním z jejích základních stavebních kamenů. Fidesz samozřejmě svou zajetou nacionalistickou politiku prosazuje nadále, a ze skupiny EPP dokonce odešel. Podle vyjádření samotného Fideszu se ukázalo, že EPP viděla budoucnost v podpoře migrace, a v posledních letech představuje levicové hodnoty, což Fidesz nemůže akceptovat, jelikož patří k demokratické pravici (Fidesz, 2021) a jak již bylo řečeno, národnostní otázka je pro něj naprosto zásadní.

Strana Jobbik se oproti Fideszu v Evropském parlamentu k žádné skupině nepřidala. V minulosti upřednostňovala navazování vztahů s Ruskem a Tureckem, přičemž Evropskou unii rozhodně nepodporovala (Euractiv, 2017), naopak ji označovala za „peníze požírající byrokratickou říši zla“ (Cabada, 2009, s. 127). Poslední dobou, jak text výše zmiňuje, strana Jobbik prosazuje daleko umírněnější názory a uchyluje ke kritizování Fideszu a jeho politik i v rámci Evropské unie. Jobbik dokonce Viktora Orbána obviňuje z toho, že je „Trojský kůň východních diktatur“ a má v plánu Evropskou unii opustit (Jobbik, 2021). Toto obvinění však není ničím překvapivým, jelikož maďarská společnost je i přes silný nacionalismus členství v Evropské unii nakloněna²⁷ a obviňování Fideszu z úmyslů o vystoupení může voliče v Maďarsku ovlivnit.

3.2 Nacionalistické strany v Maďarsku

Požadavek na to, aby stát vyjadřoval národní zájmy je v Maďarsku velmi silný, jelikož vzhledem k minulosti mnoho Maďarů trpí „strachem z národní smrti“ (Benda, 1999, s. 111–112). Tato skutečnost jistě pomáhá nacionalistickým stranám a uskupení, kterých se v Maďarsku najde ať už v historii, nebo dnes několik, tato práce se ale zabývá jen dvěma z nich. Prvním uskupením je strana Maďarská občanská unie, více známá pod názvem Fidesz a druhým je Hnutí za lepší Maďarsko, neboli Jobbik. Tyto dvě strany jsou v Maďarsku hlavní nacionalistické subjekty, přičemž Fidesz (ve spolupráci s Křesťanskodemokratickou lidovou stranou) je u moci už třetí volební období po sobě.

---

²⁷ Viz poslední kapitola.

3.2.1 Jobbik

První stranou, kterou tato práce představuje, je Jobbik. Ten byl založen roku 2003 skupinou podobně smýšlejících pro-pravicových studentů nespokojených s tím, jak si pravicové strany v Maďarsku počínají (Jobbik, 2020). V roce 2006 se do čela Hnutí za lepší Maďarsko postavil Gábor Vona s vidinou přeměny organizace na „*národní politickou sílu*“²⁸ (Tamtéž). Tento cíl se postupně stával skutečností. Roku 2009 přišel průlom při volbách do Evropského parlamentu, kdy Jobbik obdržel 15 % hlasů, následně se i na domácí scéně stala organizace roku 2014 a 2018 druhou největší politickou silou (Tamtéž). V poslední době se Jobbik dle vlastních slov snaží „*vyvážit současnou autoritářsky orientovanou vládní stranu a poskytnout spolehlivou evropskou alternativu pro všechny maďarské občany*“²⁹ (Tamtéž).

Jasný důkaz toho, že se jedná v případě Hnutí za lepší Maďarsko o nacionalistickou organizaci, lze jednoznačně vyčíst z jejího manifestu, kde je uvedeno, že Jobbik je: „*hodnotově orientovaná, konzervativní, vlastenecká křesťanská strana s radikální metodikou*“ (Jobbik, 2003). V manifestu je dále psáno, že strana vyznává tradiční křesťanské hodnoty, dbá na předávání maďarského národního dědictví a podporuje tradiční komunity jako: rodinu, místní komunity, církve, či samotný národ. Jobbik se staví nepřátelsky vůči globalizaci a snaží se bojovat proti potlačování maďarského národa, klade také důraz na maďarské menšiny v okolních státech a sám o sobě tvrdí, že je „*vlastenecká strana, která staví své politické základy na ochraně národních hodnot a zájmů*“³⁰ (Tamtéž).

Jobbik pod vedením Gábora Vony dokonce stál roku 2007 za vznikem polovojenské Maďarské gardy (Pirro & Róna, 2019, s. 604). Tato ultrapravicová organizace odkazovala na maďarské fašistické období za druhé světové války a fungovala ve své podstatě jako stranická armáda Jobbiku (Ct24, 2009). Aktivity této organizace zahrnovaly protiromské pochody, slovní útoky vůči menšinám v Maďarsku a vystupování proti okolním státům s maďarskou menšinou (Euroskop, 2008). Toto chování samozřejmě znepokojovalo okolní státy, které se vůči němu razantně ohrazovaly. Maďarská garda byla v roce 2009 Městským soudem v Budapešti rozpuštěna za „*porušování zákona o spolcích a ohrožování menšin*“ (Tamtéž). Přesto, že tento rozsudek byl následně potvrzen i Odvolacím soudem v Budapešti, konání podobných akcí, kde se objevovaly symboly připomínající Šípové kříže, neskončilo, jen se

---

²⁸ Přeloženo z anglického originálu „*national political force*“ (Jobbik, 2020).

²⁹ Přeloženo z anglického: „*Jobbik wishes to firmly counterbalance Hungary's current authoritarian-leaning governing party and provide a reliable European alternative for all Hungarian people*“ (Jobbik, 2020).

³⁰ Přeloženo z anglického: „*Jobbik Movement for a Better Hungary is a patriotic party, which lays its political foundations on the protection of national values and interests*“ (Jobbik, 2003).

začalo označovat jinými názvy (World Jewish Congress, 2009). U nenávisti vůči romské menšině je potřeba zmínit, že tento vztah je velmi podobný tomu, jaký mají pravicové strany v západní Evropě k muslimským imigrantům (Pap & Glied, 2018, s. 1038). Maďarsko se až do migrační krize s muslimskými migranty příliš zabývat nemuselo a Romové tedy představovali pro pravicový Jobbik jeden z největších problémů v zemi (Tamtéž). Nacionalismus dále nabýval na síle a Jobbik začal mít dobré výsledky ve volbách, ať už parlamentních nebo evropských³¹.

Současná strana se oproti minulosti zásadně liší. Před volbami v roce 2018 došlo k obratu, předseda strany Gábor Vona začal stranu přestavovat do podoby spíše jen lidové strany. Z jeho strany ustaly požadavky na vystoupení z Evropské unie, zmizela antisemitská prohlášení a dokonce i rasistické výroky (Vilček, 2018). Důvod pro tuto změnu je jasný, vládní strana Fidesz držela moc pevně ve svých rukou a Jobbik si jen stěžil dokázal držet svou pozici oproti mnohem silnějším protivníkům. Tato změna sice Jobbiku umožnila oslovení méně radikálních voličů a dala mu i možnost spojovat se v koalici s méně nacionalistickými stranami, avšak část vlastních, hlavně radikálních voličů, tímto umírněním ztratil (Tamtéž).

Jobbik je v současnosti stále stranou nacionalistickou, avšak do voleb v roce 2022, chce kvůli nemožnosti uspět proti Fideszu samostatně, jít v koalici s dalšími pěti stranami (Makszimov, 2020).

3.2.2 Fidesz

Druhá a daleko významnější nacionalistická strana je Fidesz, které se věnuje i velká část dalších kapitol. Fidesz je původně zakázané protestní antikomunistické hnutí z dob Kádárova režimu, které se postupem času přetřansformovalo do podoby populistické, mobilizující strany, která je v Maďarsku od voleb v roce 2010 hegemonem (Szabó, 2011, s. 48). O Fideszu se jako o nacionalistické straně mluví již dlouho, avšak historicky byla vedena spíše jako méně nacionalistická, konkrétně v letech 1994–1998 je uvedeno, že z „*maďarských pravicových stran lze nejméně nacionalistických prvků nalézt u liberálně-konzervativního Svazu mladých demokratů*“ (Benda, 1999, s. 112). Skutečnost že se v dnešní době jedná o stranu nacionalistickou lze vyčíst už z internetových stránek strany. Fidesz na nich uvádí, že jejím cílem je vytvoření národního státu pro všechny Maďary na světě. Popisuje se jako středo-pravá strana, založená na křesťanských hodnotách (Fidesz, 2020). Strana dále popisuje, že se cítí být i přes mezinárodní tlak povinná bránit hranice Maďarska proti ilegální imigraci

---

³¹ Viz tabulky č. 1 a č. 2.

a má v plánu zabránit demografickému úpadku zvyšováním porodnosti (Tamtéž). Nechybí ani zmínka o Trianonu a etnických Maďarech, jejichž práva je Fidesz odhodlán bránit (Tamtéž). Jak popisuje Eriksen: „*Národní stát čerpá důležitou složku své politické legitimacy z přesvědčování mas o tom, že je coby kulturní jednotku skutečně reprezentuje*“ (Eriksen, 2012, s. 167), což je rozhodně případ Fideszu. Fidesz i do voleb do evropského parlamentu chodí s jasnou vizí, kdy chce reprezentovat zájmy občanů Maďarska ve svých programech, ačkoliv je velmi nakloněn Evropské unii, vždy nezapomene přidat frázi „*maďarské zájmy jsou vždy považovány za prioritní*“ (Cabada, 2009, s. 122)

Ať už Viktor Orbán, nebo lidé z jeho vlády čas od času odkazují na Uhersko v předtrianonských hranicích (Harzer, 2020). Příkladem je ministr zahraničních věcí, který mluvil o Slovensku jako o „Horních Uhrách“, nebo sám Viktor Orbán, který zveřejnil fotku glóbusu, kde je vyobrazená mapa Uherska (Tamtéž). Historik Pejša však v rozhovoru dodává, že Maďarsko rozhodně nemá v plánu se pokoušet o revizi svých nynějších hranic a jedná se spíše jen o „škádlení“ (Tamtéž).

V rovině škádlení však nezůstávají další kroky Fideszu. V roce 2011 stála vládní strana za novou ústavou, která její nacionalistické postoje odráží (Ct24, 2011). Text nové ústavy klade důraz na křesťanské hodnoty, kulturní a územní suverenitu, či historickou paměť národa (Handl, 2013). Nezapomíná však ani na vyjádření hodnot moderního západního světa a „*garantuje právní jistoty, ochranu fundamentálních lidských práv a dluhový strop*“ (Tamtéž). V ústavě je také odkazování na křivdu Trianonu, kdy text slavnostně slibuje „*zachování národní jednoty, která byla roztrhána bouřkami minulého století*“³² (Tartakoff, 2012, s. 362) je zde oproti minulosti v preambuli uvedeno „*[m]y, členové národa*“³³ což je oproti minulé ústavě velmi nacionalistické pojmenování (Tamtéž). Došlo rovněž k omezení soudnictví, kdy ústava a další změny donutili téměř 300 soudců odejít do důchodu (Human Rights Watch, 2013). Dle webu Human Rights Watch také ústava omezuje lidská práva a práva žen. Přičemž jsou omezení lidé s „*omezenou mentální schopností*“³⁴ a ženy vzhledem k ustanovení, že „*život plodu bude chráněn od okamžiku početí*“ (Tamtéž). Dalším krokem bylo také odhlášení 348 z 362 organizací, které již nespádaly do kategorie církví³⁵ a do ústavy

---

³² Přeloženo z anglického: „*promise to preserve the unity of our nation, torn apart by the storms of the past century*“ (Tartakoff, 2012, s. 362).

³³ Přeloženo z anglického: „*we members of the Hungarian nation*“ (Tartakoff, 2012, s. 362).

³⁴ Toto ustanovení bylo následně zrušeno Ústavním soudem, blíže o daném tématu pojednává zpráva z webu Human Rights Watch.

³⁵ Rada z nich následně status církve opět získala, ať už novou registrací, nebo díky pomoci Ústavního soudu.

se dostalo i ustanovení ohledně zákazu projevů porušující důstojnost maďarského národa, či dalších etnických a náboženských menšin³⁶ (Tamtéž). V textu ústavy je také pasáž o ochraně rodiny a manželství, ústava také provádí úpravy jako ustanovení oficiálního názvu země jako Maďarsko (Magyarország), což je v maďarštině stejné pojmenování jaké nesly historické Uhry, či přejmenování správních jednotek na komitáty po vzoru Uherska (Ct24, 2011). Ústava spolu se souvisejícími zákony začala platit v lednu roku 2012 a byla několikrát novelizována. Její text se setkal také s kritikou ze strany maďarské opozice, i institucí jako Evropská komise, nebo Rada Evropy, jejich námitky však nebyly Fideszem reflektovány (BBC, 2013).

Ony tendence členů Fideszu odkazovat na minulost, často velmi spornou, se projevovaly již dříve. V Budapešti nechal starosta 12. okresu György Mityan, jenž je členem Fideszu od roku 2005, postavit sochu „turula“ na počest obětem Druhé světové války. Turul je pták, který odkazuje na Maďarskou dávnou kočovnou minulost a zároveň je národním zvířetem (Béni, 2016). Zároveň je však tato socha kontroverzní vzhledem k minulosti, kdy byl pták turul jedním ze symbolů Strany Šípových křížů, ale zároveň stojí kousek od místa, kde členové Šípových křížů zavraždili přes 300 lidí (hlavně židů). Při požadavku na odstranění sochy se však strana Fidesz zasloužila o to, že tato socha zůstala stát (Vass, 2021). Z toho je patrné, že si minimálně část Fideszu s minulostí spojenou s antisemitismem vrásky nedělá.

Nejen události jako změna ústavy a tvrdé prosazování nacionalistické politiky jsou často součástí kritiky Orbánovy vlády, Fidesz má však v Maďarsku stále obrovskou podporu. Jeho v jistém smyslu nacionalistické kroky, spojené s bojem proti imigraci, bojem za křesťanské hodnoty, právními změnami, omezováním opozičních aktérů a postupným ovládním všech demokratických institucí, mění Maďarsko v, jak sám Viktor Orbán Maďarsko označuje, „neliberální demokracii“ (Than & Peto, 2018). Tuto skutečnost potvrzuje i skóre Maďarska podle Freedom House, kde je Maďarsko hodnocené nejhůře ze všech států Evropské unie, a jeho skóre navíc rok od roku klesá (Freedom House, 2021).

---

³⁶ Toto ustanovení bylo zavedeno na základě článku 5 čtvrtého pozměňovacího návrhu, což je blíže popsáno na stránkách Human Rights Watch.

4. Další projevy nacionalismu

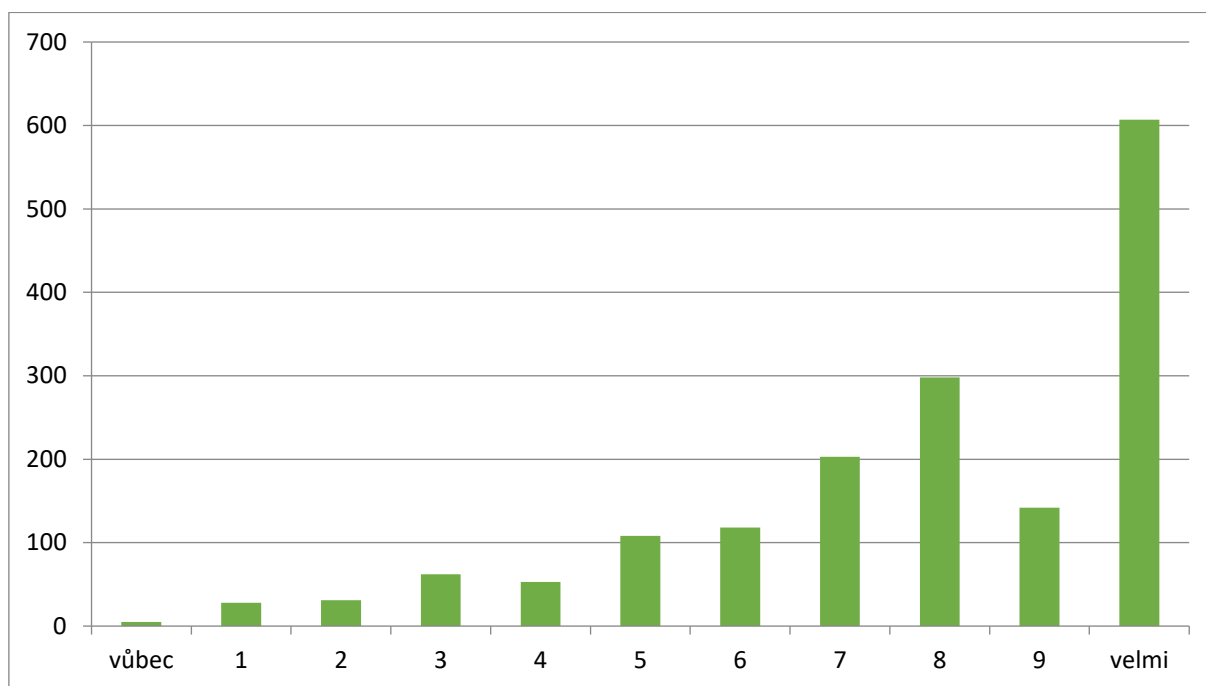
Současná společnost v Maďarsku se kromě podpory nacionalistických stran nacionálně projevuje i dalšími specifiky. Nacionalismus je založen na historických křivdách v čele s Trianonským diktátem. V neposlední řadě také rezonuje řada témat spojených s migrací nebo etnickými menšinami. V této kapitole se práce věnuje vybraným otázkám, na které byli dotazováni i účastníci šetření ESS. Text se nejprve zabývá otázkami ohledně spjatosti Maďarů s vlastní zemí a Evropou. Následně se zaměřuje na postoje maďarské společnosti k možnému referendu o vystoupení z EU, také odpovídá na to, jak jsou Maďaři spokojeni s fungováním demokracie a nakonec se práce dostane k otázkám spojeným s migrací. Tyto otázky byly zvoleny vzhledem ke své spojitosti s nacionalismem, či nacionalistickými stranami.

Co se historie, v čele s Trianonem týče, není v Maďarsku těžké na toto téma narazit. Popis této problematiky je přiblížen v rozhovoru pro Seznám Zprávy s hungarologem a historikem Robertem Pejšou, který proběhl k výročí 100 let od Trianonské mírové smlouvy. Pejša zde hovoří o Trianonu jako o interní maďarské bolesti (Harzer, 2020). Trianon je podle něj stále živým symbolem, který je často zneužíván pravicí i levicí, a dodává, že mezi Maďary „*se říká: koho nebolí Trianon, tak není Maďar*“ (Tamtéž). Přestože tyto projevy nemají reálně žádné důsledky, připomínání těchto událostí na každém kroku nacionalismus posiluje. Navíc „*pro mnoho lidí tvoří obsah národní přináležitosti „bezvýznamná slůvka spíše než velkolepé pamětihodné fráze“: mince, známky, řečové obraty, televizní předpovědi počasí: stručně řečeno, tento banální nacionalismus neustále posiluje a reprodukuje pocit sounáležitosti*“ (Eriksen, 2012, s. 170). Na to, jak je tento pocit přítomný v případě Maďarska, se zaměřuji dále v textu.

Tato práce vychází z dat ESS (European Social Survey), konkrétně z deváté vlny šetření v roce 2018. Šetření neobsahovalo otázky, ve kterých dotazovaní odpovídali přímo na to, jak moc se cítí být nacionalisticky založení. Nabídlo ale otázky, které jsou s nacionalismem spojené. První zmíněná otázka je zde zařazena na základě emocionálních vazeb nacionalistů k vlastnímu národu a zemi. Slovy Erika Hobsbawma se totiž dá říct, že nacionalisté spolu sdílejí emocionální vazby k národu (Hobsbawm, 2000, s. 109). Na otázku „*Jak moc se cítíte být emocionálně spjati Maďarskem?*“ v tomto průzkumu ESS odpovědělo 1655 z 1661 respondentů. Dotazovaní zde měli na výběr z 11 možných odpovědí, přičemž možnost „*vůbec*“ vyjadřovala minimální emocionální spjatost s Maďarskem a možnost „*velmi*“ spjatost maximální. Možnosti 1–9 mezi těmito dvěma póly mapovaly postoje méně

vyhraněné. Vyšší čísla zde znamenají vyšší míru emocionální spjatosti s Maďarskem, což je patrné z grafu.

Graf 11: Jak moc se cítíte být emocionálně spjati s Maďarskem?

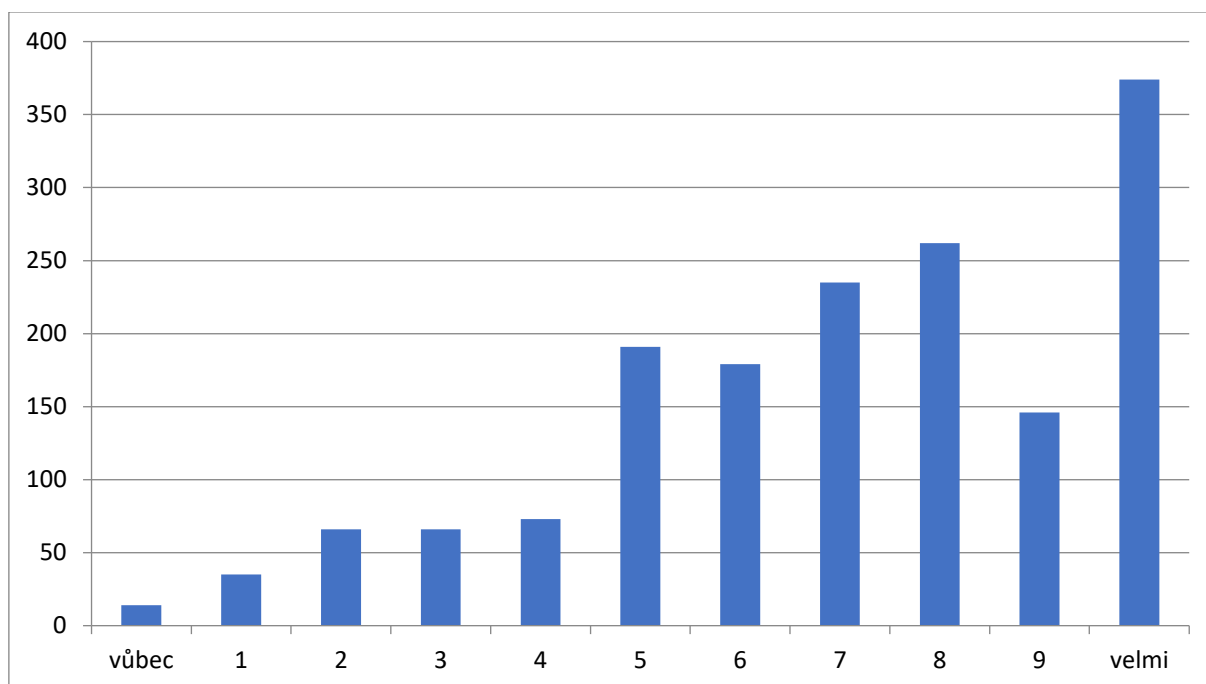
Zdroj: vlastní tvorba, data z dotazníku ESS

Z odpovědí lze vyčíst, že „emocionální spjatost“ s Maďarskem je u obyvatel Maďarska velmi vysoká. Četnost odpovědí na pravé straně grafu je jednoznačně vyšší, dokonce možnost „velmi“ vybralo přes 600 respondentů, což je téměř třetina odpovědí a nejvyšší možná hodnota je tedy vyšší, než všechny hodnoty v levé polovině grafu. Průměrná odpověď respondentů se blížila možnosti osm. Vzhledem k výsledkům rovněž není divu, že se nacionalistické strany těší takové oblibě.

Ze stejného důvodu je zde i druhá otázka „Jak moc se cítíte být emocionálně spjati s Evropou?“, která má také stejný způsob odpovědí. Výsledky odpovědí na tuto otázku připomínají výsledky předcházející, jelikož stejně jako u otázky ohledně samotného Maďarska se Maďaři cítí s Evropou velmi emocionálně spjati. Průměrná odpověď u této otázky však byla sedm, tedy o stupeň nižší než u předchozí otázky. Rozdíly sice nejsou tak razantní, ale naprostá většina dotazovaných se staví k Evropě kladně a cítí se být emocionálně spjatá také s ní³⁷.

³⁷ Viz graf na další straně.

Graf 12: Jak moc se cítíte být emocionálně spjati s Evropou?

Zdroj: vlastní tvorba, data z dotazníku ESS

Tento jev lze pozorovat také u výsledků na odpověď týkající se referenda o vystoupení z EU, kde, jak znázorňuje graf níže, Maďaři rozhodně z EU odcházet nehodlají³⁸ a jejich stanovisko je jednoznačně proevropské.

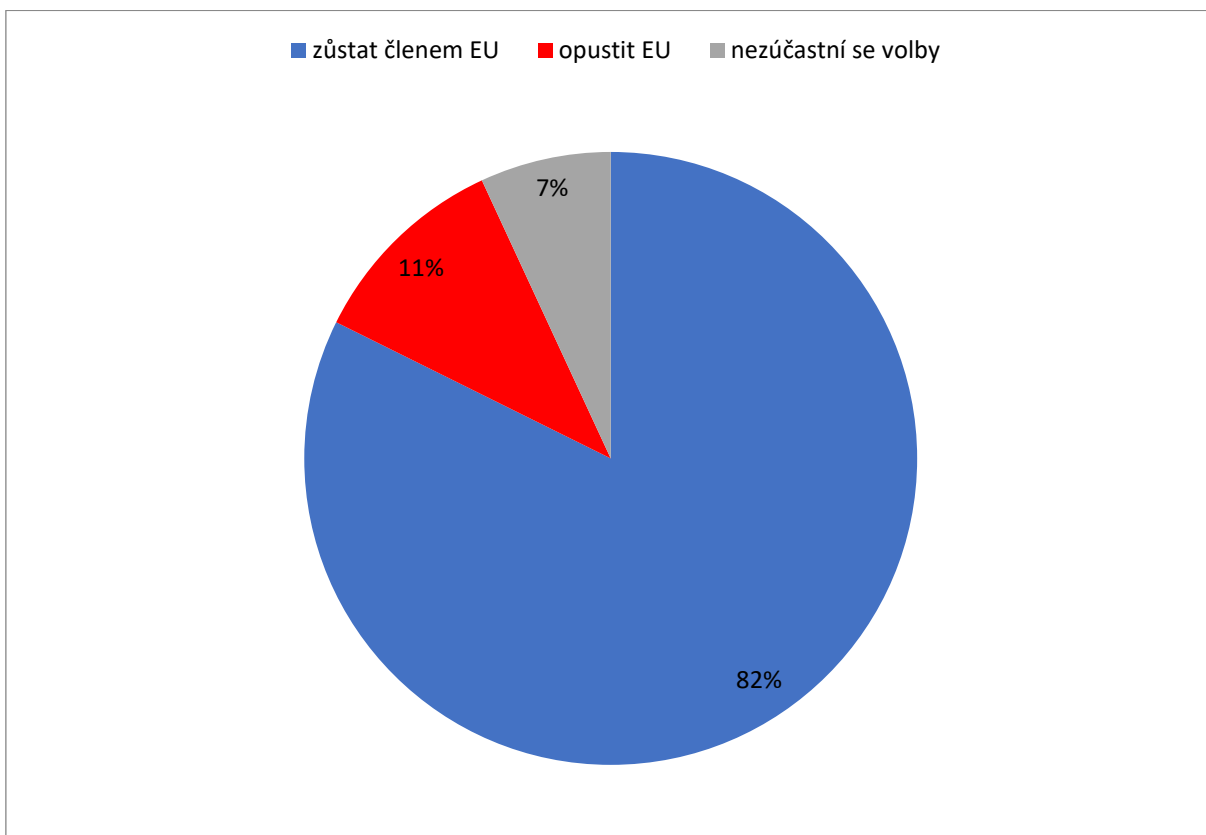
Jelikož se EU u Maďarů těší velké oblibě, není divu, že se opoziční strany v čele s Jobbikiem, snaží obviňovat Fidesz z touhy vystoupit z EU, jak bylo popsáno v kapitole týkající se voleb do Evropského parlamentu. Data použitá pro tuto práci byla sesbírána ještě před odchodem Fideszu z EPP a tato skutečnost se dozajista může v dalších volbách roku 2022 pro Fidesz negativně promítnout.

EPP rovněž, jak již bylo zmíněno, Fidesz obviňuje z poškozování demokracie, právního státu, svobody tisku apod. (EPP, 2019). Toto přesvědčení sdílí i opoziční strany a dle odpovědí na otázku „Jak jste spokojeni s fungováním demokracie v Maďarsku?“ je zřejmé, že tento problém vnímá i veřejnost. Tato otázka je zde zařazena právě proto, že demokracie v Maďarsku je již nějakou dobu formována vládní nacionalistickou stranou Fidesz. Tedy spokojenost, či nespokojenost s demokracií může být zároveň ukazatelem spokojenosti se samotným Fideszem a její nacionalistickou politikou. Možností, jak odpovědět

³⁸ Graf nezahrnuje odpovědi „odevzdání prázdného hlasovacího lístku“, „poničením hlasovacího lístku“ a „nezpůsobilý pro volbu“.

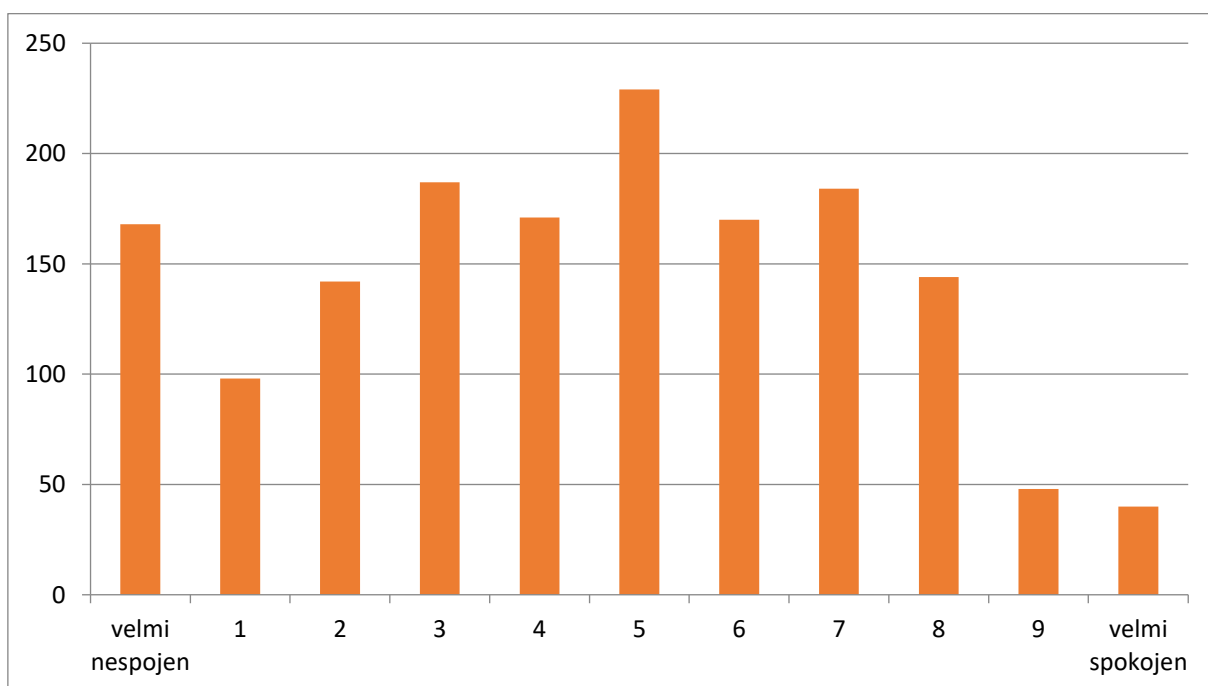
na tuto otázku, bylo opět 11 a princip byl stejný jako u otázek ohledně emocionálního spojení s Maďarskem a Evropou.

Graf 13: Jak byste hlasovali v referendu o vystoupení z EU?

Zdroj: vlastní zpracování, data z dotazníku ESS

Graf 14: Jak jste spokojeni s fungováním demokracie v Maďarsku?

Zdroj: vlastní tvorba, data z dotazníku ESS

Při pohledu na výsledky odpovědí je zřejmé, že hodnoty jsou nakloněny k možnosti nespokojen. Přestože se nejedná o žádný extrémní rozdíl, jako tomu bylo například u otázky ohledně emocionální spjatosti s Maďarskem, výsledky odpovědí na tuto otázku jsou jasným ukazatelem toho, že ona „neliberální“ demokracie v podání Viktora Orbána, není příliš populární. Jak je z grafu patrné, spokojenost s demokracií příliš dotazovaných není. Velká část respondentů není spokojena vůbec a celkově výsledky mluví spíše v neprospěch Maďarské demokracie.

Co se agresivnějších forem projevoování nacionalismu týče, je zde rovněž z čeho vybírat. V roce 2019 vznikla na jihu Maďarska nacionalistická polovojenská organizace Národní Legie, která se dá považovat za novodobou verzi již zmíněné Národní gardy (Vass, 2019). Tato organizace, stejně jako Národní legie, silně vystupuje proti romskému obyvatelstvu, pořádá proti romské menšině pochody a její symboly jsou evidentně spjaté s maďarskou fašistickou minulostí (Tamtéž). Tato organizace je dílem strany Naše vlast, krajně pravicového uskupení, jež se odštěpilo od strany Jobbik. Naše vlast je organizace, která dává jasně najevo svůj nesouhlas s rozdělením Maďarska Trianonskou smlouvou a jak sama prohlašuje, usiluje o sjednocení celého maďarského národa nezávisle na Trianonských hranicích (Mihazank, 2018). Tato organizace je ukázkou toho, že v Maďarsku je křivda Trianonu pro mnoho lidí stále tématem, a jde vidět, že u této skupiny převládá etnický pohled na podstatu národa.

Pro tvrzení, že Maďaři na národ nahlíží skrze primordialistické charakteristiky, nacházíme důkazy i v tom, jak se v dnešní době Maďarsko staví k mimoevropským migrantům (bude v práci popsáno níže). Důvodů, proč tomu tak je, existuje jistě více. Jednu ze zásadních rolí však dozajista hraje fakt, že Maďarsko bylo v období nadvlády Sovětského svazu velmi homogenní. „V roce 1980 mělo Maďarsko 10 709 463 obyvatel, z toho 98,8 % (10 579 463) tvořili Maďaři“ (Pražák, 2005, s. 104). Jinak tomu není ani dnes, jen se Maďarsko podobně jako většina vyspělých zemí potýká s úbytkem obyvatelstva a s rostoucím průměrným věkem. Počet obyvatel Maďarska se za posledních 30 let snížil téměř o milion na dnešních 9 769 526 a průměrný věk se od roku 1980 zvýšil z 36,2 let na 42,8 v roce 2020 (Hungarian Central Statistics Office). Podle studie Maďarského centrálního úřadu je možné, že kolem roku 2070 se dokonce počet obyvatel Maďarska sníží na šest milionů (Kaszás, 2018). Tento trend se sice vládní strana snaží zvrátit povzbuzováním lidí k tomu, aby měli více dětí, avšak i přes vynakládání 5 % ročního HDP na podporu rodin, se úbytek obyvatel nedaří zastavit (Tamtéž).

Řešení tohoto problému nachází politika Fideszu, která je z velké části postavena na ochraně a sjednocování maďarského národa, v podpoře imigrace z okolních států. Jak již bylo zmíněno, na území států sousedících s Maďarskem se vyskytují početné menšiny etnických Maďarů. Přestože jsou postoje vůči imigrantům v maďarské společnosti velmi nepřátelské, pokud jde o imigranty z okolních zemí, není tomu tak. Pohled Maďarů na národnostní otázku totiž vychází, minimálně co se vládní strany týče, z primordialistických definic pojmu národ. Podmínky pro získání maďarského občanství jsou jedny z nejliberálnějších v Evropě. Procedury k získání maďarského občanství, které jsou uváděny na stránkách „Hungarian Citizenship“³⁹ jsou tři:

1. Ověření občanství: jedná se o lidi, kteří již jednou byli občany Maďarska a při opuštění země jim bylo odebráno (dělo se tak v době před koncem minulého režimu, hlavně před rokem 1956)
2. Naturalizací: umožňuje získání občanství lidem, kteří nějakou dobu v Maďarsku žijí, nebo zde mají rodinu.
3. Zjednodušenou naturalizací: pokud má člověk nějaké maďarské předky a mluví alespoň základně maďarštinou, může o občanství žádat.

Možnost naturalizace zde sice hovoří spíše pro inkluzivní pojetí nacionalismu, avšak pro tuto práci je podstatná třetí možnost zjednodušené naturalizace. Zde je proces toho, jak získat maďarské občanství, pro tuto práci velmi zajímavý. Pokud totiž daný jedinec prokáže, že jeho rodiče, nebo další předci byli maďarskými občany⁴⁰, může podat přihlášku na Maďarském konzulátu (nebo v Maďarsku) a pokud následně při rozhovoru s konzulem prokáže, že umí alespoň trochu maďarsky, je procedura u konce (Hungarian Citizenship, 2021).

Kromě toho, že se mnoho Maďarů díky jednoduchému způsobu, jak získat občanství, stalo oficiálně součástí maďarského národa, vládní strana Fidesz získala spousty voličů. V roce 2010 byla totiž její zásluha, že právě zákon o dvojím občanství prošel. Maďaři v zahraničí tím oficiálně dostali možnost, se na základě prokázání maďarského původu o občanství ucházet, což jim v případě úspěchu vyneslo i volební právo (Ct24, 2010). Zde je nutno podotknout, že zanedlouho po schválení zákona o dvojím občanství, bylo zavedeno i korespondenční hlasování, které Maďarům v zahraničí velmi ulehčilo volební proceduru (Irozhlás, 2018). Ať už bylo primárním záměrem Orbánovy vlády spojení národa skrze státní

---

³⁹ Jedná se o předního maďarského poskytovatele služeb pro klienty z cizích zemí, který se specializuje na získávání občanství.

⁴⁰ Daná stránka nabízí i možnost, že zájemcův původ prověří za poplatek (Hungarian Citizenship, 2021).

příslušnost do jednoho celku nebo získání nových voličů pro vlastní stranu či cokoliv jiného, dá se říct, že se tento krok povedl. Tato snaha o sjednocení národních a státních hranic je jedním z nejčistších projevů nacionalismu, vzhledem k tomu, že takto definují nacionalismus myslitelé jako Ernst Gellner a Erik Hobsbawm. Maďarská vláda odhaduje, že počet nových občanů, kteří získali občanství tímto způsobem, přesáhl již jeden milion (Bayer, 2017). Zároveň je patrné, že je to strana Fidesz, která z nových voličů profituje, jelikož ve volbách v roce 2014 patřilo více než 95 % hlasů zahraničních voličů právě Fideszu (Tamtéž).

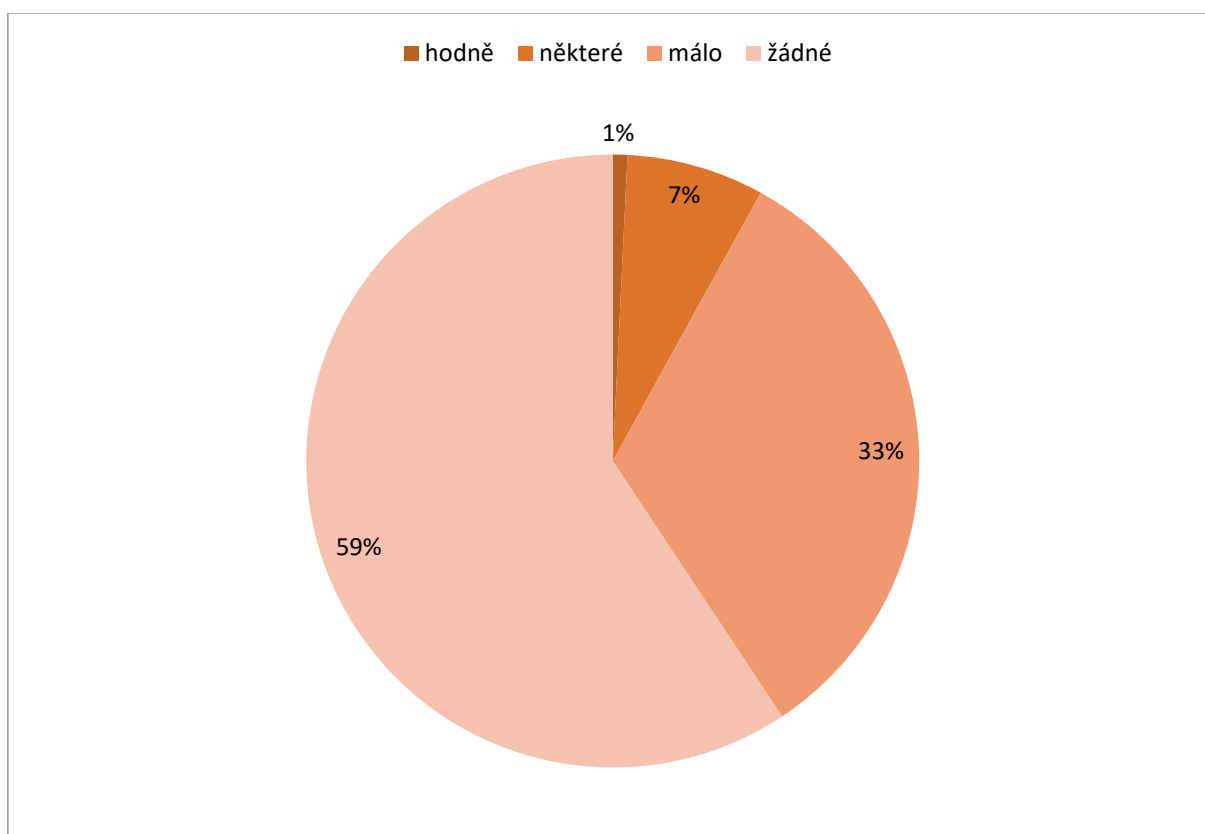
Maďarská vláda se naopak v oblastech imigrace „nemaďarských“ lidí zasazuje o to, aby jich přijala co nejméně. Maďarští poslanci dokonce schválili zákon zvaný Stop Soros, který zavádí tresty za podporu nelegální migrace (Zachová, 2018). Tento zákon, nesoucí jméno George Sorose, který je Fideszem označován za strůjce celé krize (Dunai, 2018), dělá z organizování migrace trestný čin. To by nebylo ničím zvláštním, avšak znění tohoto zákona je velmi kontroverzní. Stop Soros je v rozporu s politikou prosazovanou EU a dle kritiků navíc omezuje lidská práva (Dunai, 2018). Zákon mimo jiné zavádí tresty za poskytování pomoci migrantům a to ať už pomocí informačních letáků, právní poradenství nebo potravinovou pomoc ve vzdálenosti osmi kilometrů od neschengenských hranic (Novinky, 2018). Specifické je zde to, že zákon je namířen nejen na samotné migranty, či převaděče, ale hlavním cílem jsou nevládní, lidskoprávní organizace, které se snaží migrantům na jejich cestě pomáhat (Dunai, 2018). Nutno podotknout, že společnost v Maďarsku je stejně jako vládní strana k migrantům relativně nepřátelská. Například při průzkumu nadace Friedricha Eberta uvedla téměř polovina dotázaných, že neexistuje argument, který by je přesvědčil k přijímání uprchlíků (Zachová, 2018). Podobně dopadlo i referendum z roku 2016, kde se jednalo o kvótách na přerozdělování migrantů. Otázka referenda zněla: „*chcete, aby Evropská unie i bez souhlasu maďarského parlamentu mohla předepisovat povinné přesídlování nemaďarských občanů do Maďarska?*“ (Sedláček, 2016). Zde je již ze znění otázky je jasné, že na uprchlíky z třetích zemí se maďarská vláda dívá jinak, než na etnické Maďary, či jiné Evropany. Také je u tohoto referenda pozoruhodný výsledek, jelikož bylo téměř 98 % hlasů proti kvótám. Přestože referendum nakonec nebylo platné, vzhledem k nízké účasti, Viktor Orbán ho označil za „vítězství“. Pravdou totiž je, že kvóty byly odmítnuty vyšším počtem lidí, než kolik jich bylo pro vstup do EU při referendu v roce 2003 (Tamtéž). V návaznosti na to Viktor Orbán předložil návrh na změnu ústavy, který měl zakazovat usazování „zahraniční populace“ v Maďarsku (Ct24, 2016). V kombinaci s prohlášeními členů Fideszu jako například od Sandora Pintera: „*maďarský lid oprávněně očekává, že vláda využije veškeré*

prostředky, nezbytně k boji proti nelegálnímu přistěhovalectví a činnostem, které mu napomáhají” (Dunai, 2018), či výrok samotného Viktora Orbána, že “Evropa čelí invazi” (Than, 2018), je jasné, jaký je postoj Fideszu vůči migrantům. Navíc rétorika tohoto typu veřejné mínění značně ovlivňuje a nastávají pak situace, kdy lidé v městech jako Ercsi nikdy imigranta nepotkali, avšak jsou si jisti, že jejich případný příchod by znamenal velké nebezpečí (Tamtéž).

Dle dat použitých pro tuto práci je postoj k uprchlíkům podobný. Na otázku „Kolik byste povolili imigrantů z chudých zemí mimo EU?“ odpověděla většina dotazovaných „žádné“, nebo „málo“. Tyto odpovědi naprosto převažovaly nad dalšími dvěma možnostmi. Pokud zde vycházíme z práce Ernesta Gellnera, který popisuje národnostní cítění jako „*pocit hněvu, způsobený porušováním národnostního principu*“ (Gellner, 1993, s. 14), k čemuž může docházet i usídlováním určitého počtu cizinců v zemi (Tamtéž), tak jsou výsledky této otázky jasným ukazatelem toho, že vzhledem k odpovědím, ve kterých Maďaři cizince v zemi nechtějí většinou žádné, je v případě Maďarska národnostní cítění velmi citlivé.

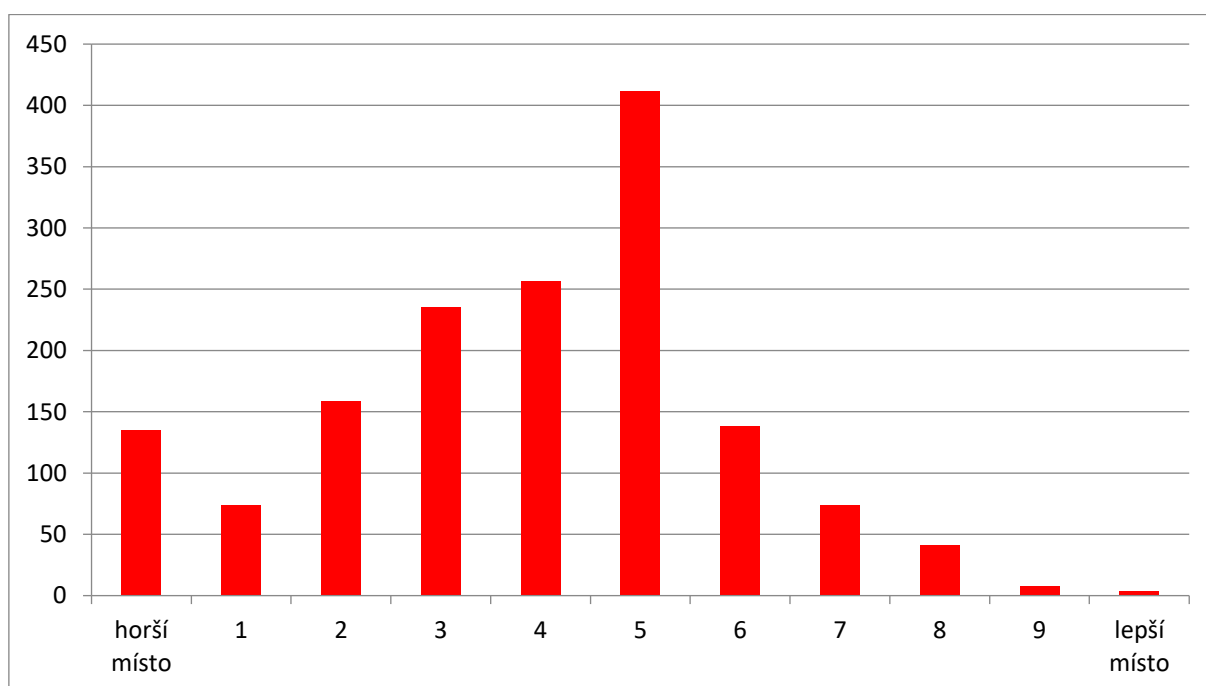
Graf 15: Kolik byste povolili imigrantů z chudých zemí mimo EU?

Zdroj: vlastní tvorba, data z dotazníku ESS

V případě otázky „Dělají imigranti z Maďarska lepší/horší místo pro život?“ jsou odpovědi podobného rázu. Důvod k zařazení této otázky do práce je tedy stejný jako u otázky předcházející. Dotazovaní se zde opět kloní spíše k názoru, že imigranti dělají z Maďarska horší místo pro život. Možnosti odpovědí zde byly opět seřazeny vzestupně, přičemž čím daný respondent odpověděl vyšší číslo, tím se blížil k odpovědi „lepší místo“. Tuto možnost však zvolili pouze čtyři dotazovaní a hodnoty na opačném konci grafu byly spolu s neutrálním postojem odpovědi „5“, která je přesně uprostřed, převažující, jak popisuje graf níže.

Graf 16: Dělají imigranti z Maďarska lepší/horší místo pro život?

Zdroj: vlastní tvorba, data z dotazníku ESS

Dotazník použitý pro tuto práci je dnes již staršího data, avšak novější zatím ESS nezveřejnilo. Postoje Maďarské veřejnosti se tedy mohly změnit a to především v oblasti spojené s uprchlíky a názorem na demokracii v Maďarsku. Témata spojená s migrační krizí již nejsou tak aktuální a Fidesz bude čelit i díky zásahům do demokracie velmi těžkým volbám. Jednoznačná změna postojů ke zmíněným tématům by však vzhledem k jasným výsledkům tohoto šetření neměla nastat a tento text ji nepředpokládá.

Závěr

Cílem práce bylo zjistit, jak vybrané historické události ovlivnily maďarský nacionalismus, jak se nacionalismus v dnešní době projevuje a jaký je postoj Maďarů k zásadním otázkám spojených s nacionalismem. Ještě před analýzou samotného maďarského nacionalismu se práce věnovala definicím pojmů národ a nacionalismus, což představuje neodmyslitelnou součást celé problematiky. Text pojmy popisuje na základě prací autorů modernistických i primordialistických. Přestože pro tuto práci definování daného pojmu bylo dostačující a literatura na toto téma je velmi obsáhlá, pojmy jsou velmi těžko uchopitelné a pro každého mohou představovat něco jiného. V tomto ohledu jde hlavně o pojem národ, protože ačkoliv dnes převládá jeho modernistické pojetí, může být vzhledem k tomu, že je to nacionalismus, kdo vytváří národy, tento pojem chápán každým jinak. Z prohlášení nacionalistických stran v Maďarsku je ale patrné, že je často chápán primordialisticky.

Odpověď na to, *jak historické události ovlivňují nacionalismus v Maďarsku*, bez nichž není možné současný nacionalismus v Maďarsku popsat, je průběžně zodpovídána v celé druhé části práce. Z historie je dominantní vzpomínkou první světová válka, se kterou kromě obrovských ztrát na životech přišla mírovou smlouvou z Trianonu ztráta přes 70 % území. Trianonská smlouva naprosto zásadním způsobem ovlivnila další vývoj Maďarska a stále je nejvýraznějším tématem i dnešních nacionalistů. Trianon je totiž pro Maďary bolestivé téma i dnes, více než 100 let od konce první světové války. Maďarsko následně čelilo dalším útrapám v druhé světové válce, kde se touha po revizi hranic po boku nacistického Německa i přes počáteční úspěchy stala pro Maďary osudnou. Po válce nastal úpadek nacionalismu a pod Sovětským svazem zažívalo maďarské obyvatelstvo útlak, jehož důkazem je například pokus o revoluci v roce 1956. S Trianonem spojený problém etnických Maďarů v okolních státech je, jak pro politické strany, tak pro obyvatele v Maďarsku, velmi citlivé téma a každý z nacionalistických subjektů, který byl v práci zmíněn, ho ať už více, či méně reflektuje. Nacionalistické strany často zmiňují i jiné významné události, avšak Trianon je něčím zcela výjimečným a jeho stopa ovlivňuje Maďarsko dodnes. Historická literatura použitá pro tuto část práce je psána převážně česky a často je staršího data vydání, což pro obsah práce není problémem, avšak události z Maďarské historie by zasloužily rozhodně i novější zpracování či překlad děl na toto téma z maďarštiny.

Práce se zabývala také otázkou *jak se daří nacionalistickým stranám u voleb?* Kromě popisu jednotlivých voleb, ve kterém bylo přiblíženo, jak daná situace vypadala, představuje kapitola o nacionalistických stranách u voleb také představení dvou v současnosti

nejvýznamnějších z nich. Těmito stranami jsou Jobbik a Fidesz. Každá z nich má své specifické rysy a prošla si zcela odlišným historickým vývojem. Přestože spolu tyto dvě strany nikdy nespolečně pracovaly, jejich program a postoje k maďarskému národu jsou si velmi podobné. Text porovnává výsledky těchto dvou stran v parlamentních i evropských volbách a mapuje jejich kroky. Jak je v textu uvedeno, Jobbik za dobu své existence prošel razantní proměnou, v rámci které se z radikálně pravicové strany postupem času stala strana relativně umírněná. Oproti svým začátkům, kdy se striktně vymezovala vůči Evropské unii, vyznačovala se rasistickou a agresivní rétorikou, došlo ke změně postojů, přičemž se dokonce Jobbik stal kritikem Fideszu, kvůli jeho negativním krokům v rámci EU. Fidesz je v práci zmapován ještě o něco více. Jeho historie je o poznání delší a rovněž se v průběhu času velmi změnila charakteristika strany. Fidesz začínal jako antikomunistické protestní hnutí a během let se propracoval až na hegemonu maďarské politické scény. Fidesz od roku 2010 nemá ve volbách do parlamentu konkurenci a ovládl i všechny volby do parlamentu Evropského. Pokud je nějaká strana nositelem národních hodnot v Maďarsku, pak je to právě Fidesz a Jobbik, přičemž obě strany mají v populaci velkou podporu a aktivně se snaží prosazovat maďarské zájmy.

Co se současného nacionalismu týče, práce úspěšně odpověděla na všechny otázky ve své poslední části. První otázkou bylo *jak se současný maďarský nacionalismus projevuje?* Jako specifický projev lze rozhodně považovat existenci extremistických organizací, jako byla „Národní garda“ nebo jejího nástupce „Národní legie“. Tyto organizace se tvrdě staví proti menšinám a veřejně volají po revizi křivd Trianonu. Co se otázek ohledně současného nacionalismu týče, jejich výsledek jasně ukazuje, že nacionalismus má v současných obyvatelích Maďarska své pevné místo. První z těchto otázek, kterou se práce zabývá, je *jak moc se cítíte být emocionálně spjati s Maďarskem?* Z odpovědí na tuto otázku je patrné, že spjatost lidí v Maďarsku s jejich domovinou je na vysoké úrovni, jelikož téměř třetina dotazovaných se cítí být spjata maximálně, jak to jen jde. Průměrná odpověď u této otázky byla osm, což představovalo třetí nejvyšší možnou hodnotu na škále od nula do deseti. Druhá otázka byla položena ve stejném smyslu, jen dotaz nesměřoval na spjatost s Maďarskem, ale s Evropou. Na tuto otázku zvolila opět většina lidí odpovědi blíže maximální spjatosti, avšak tentokrát nebyla spjatost tak silná, což potvrzuje průměrná odpověď sedm. Odpovědi na otázku navazující, týkající se případného referenda o vystoupení z Evropské unie nám ukázala, že Maďaři chtějí být jednoznačně členy EU. Na otázku *jak byste hlasovali v referendu o vystoupení z EU?* odpovědělo 82 % dotazovaných, že by si přáli zůstat členy.

Oproti tomu jen 11 % by si zvolilo vystoupení. Odlišná situace nastala u otázky *jak jste spokojeni s fungováním demokracie v Maďarsku?* U této otázky se hodnoty pohybovaly spíše v oblasti nespokojenosti, což v kombinaci s tím, že demokracii v zemi zásadně ovlivňuje vládní nacionalistická strana Fidesz, není pro nacionalismus dobrým znamením. Ačkoliv nespokojenost s politikou vládní strany může mít více příčin než jen nesouhlas s nacionalistickou politikou. Maďarsko nemá v souvislosti s přijímáním imigrantů příliš dobrou pověst, jak tato práce dokazuje. Společnost je zde velmi hrdá na svou kulturu a národní identity se Maďaři rozhodně nehodlají vzdát. To potvrzují odpovědi na otázku *kolik byste povolili imigrantů z chudých zemí mimo EU?* Z dotazovaných 59 % uvedlo, že žádné, a dalších 33 % uvedlo, že málo. V návaznosti na to bylo v práci zkoumáno, jak se Maďaři k migrantům staví. Práce popisuje názory vybraných Maďarů, kteří jsou zcela evidentně proti imigraci, a zároveň představuje odpovědi na otázku, *zda dělají imigranti z Maďarska lepší/horší místo pro život?* Dotazovaní v tomto případě odpovídali negativně, tedy zvolili možnost, že imigranti z Maďarska dělají horší místo pro život. Tato skutečnost jen potvrzuje výsledky minulé otázky. V rámci této odpovědi však je potřeba myslet na to, že Maďarsko se dlouhodobě snaží o dosažení toho, aby se národní a politická jednota shodovala, což odpovídá popisu nacionalismu dle Erika Hobsbawma a Ernesta Gellnera. Toho se maďarská vláda snaží dosáhnout pomocí udělování občanství etnickým Maďarům v okolních státech a pokusy je přivést zpět do Maďarska.

Práce má rozhodně mezeru vzhledem ke stáří použitých dat, protože dotazník ESS z roku 2018 nedokáže zcela odrazit současnou situaci, která je do značné míry ovlivněna mnoha novými událostmi, jako je epidemie COVIDU 19 nebo spory Fideszu s EPP. Data sloužící pro tuto práci také nezahrnují mnoho dalších potenciálních otázek spojených s nacionalismem, rozšíření práce by tak rozhodně pomohlo v analýze tohoto tématu. Omezením práce je také autorova neznalost maďarštiny, což znemožnilo použití hlavně historických knih, článků a zpráv psaných přímo v maďarštině. Nacionalismus lze, jak již bylo řečeno, uchopit z mnoha pohledů a naladění společnosti se rovněž neustále vyvíjí. Práce v kapitolách ohledně současného nacionalismu vychází hlavně z článků z internetu psaných česky a anglicky. Přestože u této práce tomu tak nebylo, do budoucna by bylo rozhodně žádoucí zpracovat téma maďarského nacionalismu někým, kdo maďarštinu ovládá, a má možnost své poznatky kombinovat například i s vlastní zkušeností.

Seznam pramenů a literatury

Literatura

Anderson, B. (2008). *Představy společnosti úvahy o původu a šíření nacionalismu*. Praha: Karolinum.

Banned Hungarian Guard re-launches under different name. (2009, 13. červenec). *World Jewish Congress*. Dostupné z: <https://www.worldjewishcongress.org/en/news/banned-hungarian-guard-re-launches-under-different-name>

Bauer, O. (2000). *The Question of Nationalities and Social Democracy*. Minneapolis: University of Minnesota press.

Bayer, L. (2017, 22. srpen). Viktor Orbán courá voters beyond „fitness Hungary“. *Politico*. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/viktor-orban-courts-voters-in-transylvania-romania-hungarian-election-2018/>

Benda, L. (1999). Nacionalismus v současném Maďarském stranickém systému. In D. Břetislav & P. Fiala (Eds.), *Nacionalistické politické strany v Evropě* (s. 110–119). Brno: Masarykova univerzita.

Béni, A. (2016, 4. duben). Turul, the mystical Hungarian mythological bird. *Daily News Hungary*. Dostupné z: <https://dailynewshungary.com/turul-the-mystical-hungarian-mythological-bird/>

Blaive, M. (2001). *Promarněná příležitost: Československo a rok 1956*. Praha: Prostor.

Brolík, T. (2020, 11. listopad). Orbán chce rozbít volební plány opozice na společnou kandidátku. *Respekt*. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/agenda/orban-chce-rozbit-volebni-plany-opozice-na-spolecnou-kandidatku>

Cabada, L. (2008). *Nové demokracie střední a východní Evropy: komparace politických systémů*. Praha: Oeconomia.

Cabada, L. (2009). *Eurovolby 2009: prostor pro evropeizaci politických stran ve středovýchodní Evropě?* Plzeň: Vydavatelství Aleš Čeněk.

Crozier, B. (2004). *Vzestup a pád sovětské říše*. Praha: BB art.

Dejmek, J., & Loužek, M. (2010). *Trianonská smlouva devadesát let poté: sborník textů*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiky.

- Dunai, M. (2018, 20. června). Hungary approves “Stop Soros” law defying EU, rights groups. *Reuters*. Dostupný z: <https://www.reuters.com/article/us-hungary-soros-idUSKBN1JG1VN>
- Eriksen, T. H. (2012). *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Euroskop. (2008, 17. prosinec). Soud rozpustil Maďarskou gardu. *Euroskop*. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8954/9912/clanek/soud-rozpustil-madarskou-gardu/>
- Fidesz is leaving the European People's Party. (2021, 18. březen). *Fidesz*. Dostupné z: <https://fidesz.hu/int/news/fidesz-is-leaving-the-european-peoples-party>
- Fidesz membership suspended after EPP Political Assembly (2019, 20. březen). *European People's Party*. Dostupné z: <https://www.epp.eu/press-releases/fidesz-membership-suspended-after-epp-political-assembly>
- Geertz, C. (1973). *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic Books.
- Gellner, E. (1993). *Národy a nacionalismus*. Praha: J. Hříbal.
- Handl, J. (2018, 18. březen). Maďarská ústava v zajetí emocí. *Euroskop*. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/46/22154/clanek/madarska-ustava-v-zajeti-emoci/>
- Harzer, F. (2020, 4. červen). Koho nebolí Trianon, není Maďar, učí se děti o sto let starém traumatu. *Seznam Zprávy*. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/koho-neboli-trianon-neni-madar-uci-se-deti-o-sto-let-starem-traumatu-108489>
- Heywood, A. (2008). *Politické ideologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- Hloušek, V. (2010). *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: Grada.
- Hloušek, V. (2018). *Politické systémy*. Brno: Barrister & Principal Publishing
- Hobsbawm, E. (2000). *Národy a nacionalismus od roku 1780. Program, mýtus, realita*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Hobsbawm, E. (2003). Několik úvah o nacionalismu. In M. Hroch (Ed.), *Pohledy na národ a nacionalismus: Čítanka textů* (s. 109–124). Praha: Sociologické nakladatelství.
- Hroch, M. (2003). *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha: Sociologické nakladatelství.

- Hroch, M. (2009). *Národy nejsou dílem náhody. Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Hungary. Country profile. 2021. *Freedom House*. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/country/hungary/freedom-world/2021>
- Hungarys Jobbik ditches far-right past to challenge Orbán in 2018. (2017, 13. leden). *Euractiv*. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/elections/news/hungarys-jobbik-ditches-far-right-past-to-challenge-orban-in-2018/>
- Charvát, J., & Cabada, L. (2015). *Pokoušení vládnoucích: Politika volebních reforem ve střední Evropě*. Praha: Metropolitan University Prague Press.
- Irmanová, E. (1998). *Kadárismus: vznik a vývoj jedné iluze*. Praha: Karolinum.
- Irmanová, E. (2002). *Maďarsko a versailleský mírový systém*. Ústí nad Labem: Albisinternational.
- Irmanová, E. (2008). *Maďarsko v éře sovětizace*. Ústí nad Labem: Albisinternational.
- Judt, T. (2018). *Poválečná Evropa*. Praha: Prostor.
- Kaszás, F. (2018, 11. září). Hungarian Central Statistical Office: Hungary's Population Could Decline to 6 Milion by 2070. *Hungary Today*. Dostupné z: <https://hungarytoday.hu/hungarian-central-statistical-office-hungarys-population-could-decline-to-6-million-by-2070/>
- Kedourie, E. (2003). Nacionalismus. In M. Hroch (Ed.), *Pohledy na národ a nacionalismus. Čítanka textů* (s. 100–108). Praha: Sociologické nakladatelství.
- Kershaw, I. (2017). *Do pekel a zpět Evropa 1914–1949*. Praha: Argo.
- Kliment, Ch. K. (2007). *Maďarská armáda 1919–1945*. Praha: Ares.
- Kohn, H. (2003). Nacionalismus. In M. Hroch (Ed.), *Pohledy na národ a nacionalismus: Čítanka textů* (s. 87–99). Praha: Sociologické nakladatelství.
- Kontler, L. (2001). *Dějiny Maďarska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Křen, J. (2005). *Dvě století Evropy*. Praha: Argo.
- Lendvai, P. (2002). *Tisíc let maďarského národa*. Praha: Academia.
- Llobera, J. R. (1999). *Recent Theories of Nationalism*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials.

Maďarské parlamentní volby vyhrál Fidesz. Poražené strany je považují za nečestné. (2014. 6. dubna). *Hospodářské noviny*. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-61980160-madarske-parlamentni-volby-vyhral-fidesz-porazene-strany-je-povazuji-za-necestne>

Maďarsko má novou ústavu, ale velmi spornou. (2011, 18. duben). *Ct24*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1271723-madarsko-ma-novou-ustavu-ale-velmi-spornou>

Maďaři šetří, parlament bude mít jen polovinu poslanců. (2011, 23. prosinec). *Aktuálně*. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/madari-setri-parlament-bude-mit-jen-polovinu-poslancu/r~i:article:726714/>

Makszimov, V. (2020, 21. prosinec). Hungarian opposition forces unite to beat Orban in 2022. *Euractiv*. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/elections/news/hungarian-opposition-forces-unite-to-beat-orban-in-2022/>

Nové město plné voličů: Viktor Orbán si hýčká Maďary v zahraničí a spoléhá na jejich hlasy. (2018. 3. dubna) *Irozhlas*. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/madarsko-orban-spoleha-na-hlasy-z-ciziny_1804031819_mos

Odvolací soud potvrdil rozpuštění Maďarské gardy. (2009, 2. červenec) *Ct24*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1398882-odvolaci-soud-potvrdil-rozpusteni-madarske-gardy>

Orbán navrhl změny maďarské ústavy kvůli kvótám na migranty. (2016. 10. říjen). *Ct24*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1933436-orban-navrhl-zmeny-madarske-ustavy-kvuli-kvotam-na-migranty>

Orbánovy nejtěžší volby. Fidesz v průzkumech zaostává za sjednocenou opozicí. (2020, 23. prosinec). *Aktuálně*. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/orbanovy-nejtezsi-volby-fidesz-v-pruzkumech-zaostava-za-sjed/r~afaced4e451c11ebb115ac1f6b220ee8/>

Ort, A. (1992). *Dějiny světové politiky*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze.

Pap, N., & Glied, V. (2018). Hungary's Turn to the East: Jobbik and Islam. *Europe-Asia Studies*, 70(7), 1036–1054. doi.org/10.1080/09668136.2018.1464126

Pirro, A. L. P., & Róna, D. (2019). Far-right activism in Hungary: youth participation in Jobbik and its network. *European Societies*, 21(4), 603–626. doi.org/10.1080/14616696.2018.1494292

Pražák, R. (2005). *Maďarsko*. Praha: Libri.

- Pražák, R. (2010). *Dějiny Uher a Maďarska v datech*. Praha: Libri.
- Q&H: Hungary's controversial Constitutional changes. (2013, 11. březen). *BBC*. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-21748878>
- Reid, K. (2011, 20. srpen). Blood in the water: Hungary's 1956 water polo gold. *BBC*. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-14575260>
- Renan, E. (1996). What is a Nation? In S. Woolf (Ed.), *Nationalism in Europe, 1815 to the Present* (s. 48–60). London: Routledge.
- Scruton, R. (2011). *O potřebnosti národů*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Sedláček, K. (2016, 3. října). Kvóty v Maďarsku odmítlo víc lidí, než kolik jich v roce 2003 hlasovalo pro vstup do EU. *Irozhlas*. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/kvoty-v-madarsku-odmitlo-vic-lidi-nez-kolik-jich-v-roce-2003-hlasovalo-pro-vstup-do-eu_201610030627_rnovakova
- Slezáková, M. (2018, 5. dubna). Orbánovy vrásky, facelift Jobbiku a pes se dvěma ocasy aneb co vědět o nedělních volbách v Maďarsku?. *Irozhlas*. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/otazky-a-odpovedi-madarske-parlamentni-volby-2017_1804050630_mls
- Smith, A. D. (2009). *Ethno-Symbolism and Nationalism. A Cultural Approach*. New York: Routledge.
- Stop Soros v Maďarsku prošel, organizování migrace bude trestným činem. (2018, 20. červen). *Novinky*. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/stop-soros-v-madarsku-prosel-organizovani-migrace-bude-trestnym-cinem-18562>
- Strmiska, M. (2005). *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Praha: Portál.
- Szabó, M. (2011). From a suppressed anti-communist dissident movement to a governing party: the transformations of FIDESZ in Hungary. *Corvinus Journal of Sociology*, 2(2), 47–66. Dostupné z: <http://cjssp.uni-corvinus.hu/index.php/cjssp/article/view/48>
- Taraba, L. (2002). *Vídeňský kongres: salony, kuloáry, budoáry*. Praha: Baset.
- Tartakoff, L.Y. (2012). Religion, Nationalism, History, and Politics in Hungary's New Constitution. *Society*, 49(4), 360–366. doi.org/10.1007/s12115-012-9553-9

- Taylor, A. J. P. (1998). *Poslední století habsburské monarchie: Rakousko a Rakousko-Uhersko v letech 1809–1918*. Brno: Barrister&Principal.
- Than, K. (2010, 12. březem). Fidesz wins Hungary election with strong mandate. *Reuters*. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-hungary-election-idUSTRE63A1GE20100412>
- Than, K., & Peto, S. (2018, 28. červenec). Hungarian PM sees shift to illiberal Christian democracy in 2019 European vote. *Reuters*. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-hungary-orban-idUSKBN1KI0BK>
- Than, K. (2018, 21. březem). Fear of migrants galvanizes PM Orban's supporters in rural Hungary. *Reuters*. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-hungary-election-orban-voters-idUSKBN1GX1HW>
- The European People's Party got rid of Europe's spies! (2021, 3. březem). *Jobbik*. Dostupné z: https://www.jobbik.com/the_european_peoples_party_got_rid_of_europes_spies
- Types of citizenship procedures. (2021). *Hungarian Citizenship*. Dostupné z: <https://hungariancitizenship.eu/procedure/>
- V Maďarsku vyhlášen kontroverzní zákon o občanství. (2010, 20. srpen). *Ct24*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1322343-v-madarsku-vyhlasen-kontroverzni-zakon-o-obcanstvi>
- Vančura, J. (1990). *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha: Mladá fronta.
- Vass, Á. (2019, 14. květen). Far-Right Mi Hazánk Aims to Revive Paramilitaries and Intimidating Marches. *Hungary Today*. Dostupné z: <https://hungarytoday.hu/far-right-mi-hazank-aims-to-revive-paramilitaries-and-intimidating-marches/>
- Vass, Á. (2021, 2. únor). Fate of Controversial Turul Statue Near Arrow-Cross Killing Still in Limbo. *Hungary Today*. Dostupné z: <https://hungarytoday.hu/controversial-turul-statue-pokorni-fidesz-arrow-cross-killings-nazi/>
- Vilček, I. (2018, 9. říjen). Jobbik se zklidnil. Tím ale ztrácí voliče. *Novinky*. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/clanek/jobbik-se-zklidnil-tim-ale-ztraci-volice-40057003>
- Vlček, E. (1993). *Moderní dějiny státu a práva v dokumentech*. Brno: Masarykova univerzita.
- Vykoukal, J. (2017). *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku*. Praha: Libri.
- Weber, M. (1929). *Politika jako povolání*. Praha: Orbis.

Wrong Direction on Rights: Assessing the Impact of Hungary's New Constitution and Laws. (2013, 16. květen). *Human Rights Watch*. Dostupné z: <https://www.hrw.org/report/2013/05/16/wrong-direction-rights/assessing-impact-hungarys-new-constitution-and-laws>

Zachová, A. (2018, 23. červenec). Visegrad nations United against mandatory relocation quotas. *Euractiv*. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/visegrad-nations-united-against-mandatory-relocation-quotas/>

Prameny

- Alapító Nyilatkozat. (2018). *Mihazank*. Dostupné z: <https://mihazank.hu/alapito-nyilatkozat/>
- Election Resources on the Internet: Elections to the Hungarian National Assembly. (2018).
Statistická data vyhledaná 23. 3. 2021. Dostupné z: <http://www.electionresources.org/hu/>
- European Parliament: 2019 European election results. (2019) Statistická data vyhledaná 23. 3. 2021. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/national-results/hungary/2019-2024/>
- European Social Survey. (2018). Round 9: Hungary. Statistická data vyhledaná 23. 3. 2021.
Dostupné z:
<https://www.europeansocialsurvey.org/download.html?file=ESS9HU&c=HU&y=2018>
- Hungarian Central Statistical Office. (2020). Statistická data vyhledaná 23. 3. 2021. Dostupné z: <http://www.ksh.hu/population-and-vital-events>
- Manifesto. (2003). *Jobbik*. Dostupné z: https://www.jobbik.com/manifesto_0
- National Election Office. (2018). Statistická data vyhledaná 23. 3. 2021. Dostupné z: <https://www.valasztas.hu/web/national-election-office/parliamentary-elections>
- Our Mission. (2020). *Fidesz*. Dostupné z: <https://fidesz.hu/int/add-tovabb/our-mission>

Seznam použitých zkratek

ESS	European Social Survey
NATO	Severoatlantická aliance
MSZP	Maďarská socialistická strana
MDF	Maďarské demokratické fórum
MIÉP	Maďarská strana spravedlnosti a života
FKGP	Nezávislí drobní zemědělci, agrární pracovníci a občanská strana
KDNP	Křesťanskodemokratická lidová strana
Fidesz	Maďarská občanská unie
Jobbik	Hnutí za lepší Maďarsko
SZDSZ	Svaz svobodných demokratů – Maďarská lidová strana
EPP	European People's Party
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt

Seznam grafů, tabulek a obrázků

Grafy

Graf 1: Výsledky prvních svobodných voleb z roku 1990

Graf 2: Výsledky parlamentních voleb z roku 1994

Graf 3: Výsledky parlamentních voleb z roku 1998

Graf 4: Výsledky parlamentních voleb z roku 2002

Graf 5: Výsledky parlamentních voleb z roku 2006

Graf 6: Výsledky parlamentních voleb z roku 2010

Graf 7: Výsledky parlamentních voleb z roku 2014

Graf 8: Výsledky parlamentních voleb z roku 2018

Graf 9: Volební výsledky stran Fidesz a Jobbik v období od 1990 do 2018 (uvedeno v %)

Graf 10: Volební výsledky do Evropského parlamentu stran Fidesz a Jobbik v období od 2004 do 2019 (uvedeno v %)

Graf 11: Jak moc se cítíte být emocionálně spjati s Maďarskem?

Graf 12: Jak moc se cítíte být emocionálně spjati s Evropou?

Graf 13: Jak byste hlasovali v referendu o vystoupení z EU?

Graf 14: Jak jste spokojeni s fungováním demokracie v Maďarsku?

Graf 15: Kolik byste povolili imigrantů z chudých zemí mimo EU?

Graf 16: Dělají imigranti z Maďarska lepší/horší místo pro život?

Tabulky

Tabulka 1: Volební výsledky stran Fidesz a Jobbik v období od 1990 do 2018 (uvedeno v %)

Tabulka 2: Volební výsledky do Evropského parlamentu stran Fidesz a Jobbik v období od 2004 do 2019 (uvedeno v %)

Obrázky

Obrázek 1: Mapa výsledků v jednomandátových obvodech u z voleb 2018

Abstrakt

Tato práce se zabývá současným maďarským nacionalismem. Představuje historické události od první světové války až po konec sovětské nadvlády, které nacionalismus formovaly, a mapuje výsledky jednotlivých parlamentních voleb. Text popisuje současné nejmocnější nacionalistické strany včetně jejich historie. První z nich je Jobbik, což je v dnešní době druhá nejsilnější parlamentní strana, a druhá je Fidesz, nejsilnější strana v Maďarsku již tři volební období po sobě. Zároveň práce přináší bližší analýzu toho, jak se těmto stranám daří u jednotlivých parlamentních a evropských voleb. Dále se práce zaměřuje na současný maďarský nacionalismus a jeho projevy, které jsou zpravidla spojené s historickými křivdami v čele s Trianonskou mírovou smlouvou a bojem proti cizím kulturám. Text nakonec také popisuje, jak se maďarská společnost staví k vybraným otázkám spjatým s nacionalismem. Odpovědi na tyto otázky potvrdily stanovené předpoklady, tedy že současné obyvatelstvo Maďarska je stále silně nacionalisticky založeno a že současný nacionalismus je z velké části ovlivněn historickými křivdami nejen Trianonu.

Klíčová slova: nacionalismus, národ, Maďarsko, maďarská společnost, Fidesz, Jobbik

Abstract

This thesis deals with contemporary Hungarian nationalism. It presents historical events from World War I to the end of Soviet rule which shaped nationalism and maps the results of individual parliamentary elections. The text describes today's most powerful nationalist parties, including their history. The first is Jobbik, which is now the second strongest parliamentary party, and the second is Fidesz, the strongest party in Hungary for three consecutive terms. At the same time, the work provides a closer analysis of how these parties are doing in individual parliamentary and European elections. Furthermore, the work focuses on contemporary Hungarian nationalism and its manifestations, which are usually associated with historical injustices led by the Trianon Peace Treaty and the fight against foreign cultures. Finally, the text also describes how Hungarian society takes a stand on selected questions related to nationalism. The answers to these questions confirmed the assumptions made, that the current population of Hungary is still strongly nationalistic, and that contemporary nationalism is largely influenced by the historical injustices of not only Trianon.

Keywords: nationalism, nation, Hungary, Hungarian society, Fidesz, Jobbik